

ცისკარი.

ქართული

საღიბერატურულ
ჟურნალი.

1857

№ 11. ნოემბერი.

ქ. ცვილისს.

ქართული

საღიგებრატურო

ჟურნალი.

რედაქციონი ზ. გამომცემი ივ. გერგელიძე.

12
«თუ შეიქცაო სმენად, მიითვალე,
ზ. უკნუ მიუბუკა უუდი შენი, ბაძენ
იქნე.»

(წიგ. ისოზინ. თავი 6. მუს. 34.)

1857 წელსა.

წიგნი მეოქთმეტე.

ნ. გ. მ. გ. რ. ი. .

ქართულის საღიგებრატურო ჟურნალის სტანბაში.

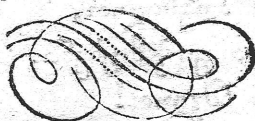
ქ. ციცილის.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ
Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ.
г. Тифлисъ. 1 ноября 1857 года. Неправляющій долж-
ность грузинскаго Писаря Св. Алексѣевъ.

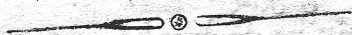

ცისკარი.

ქანთულა.

საღი ცერა ცურს ყურნაღი.

ხეზია.

კნინა ქეუევან წერეთლისას

ვუძღვნი. (*)

ნანა.

ნანა, ნანა, ნანა,
ნეტარ ვინ შეგაშინა,
ვგე უმანკო გული,
ნეტარ შეგიფროხო ვინა?

(*) ლექსი ესე ნათქვამია მის შუალის-შუალის-
შუალის დაბადებაზე.

სუ სტარ, ჩემო ყვავილო,
 სურნელებით აღვსილი,
 შენგნით მეცა ვიჭმეუხენა,
 ჩემო პაჩაშა შვლო!

ვიდრე არც მწარეს, არც ტკბილს,
 არ ჰსცნობ სოფელს, - ცაჟი აღვსილს,
 დატკბი უზრუნველობით,
 უფიქრელად მიეცა მიღს.

თუარემ მოგივალს წამი,
 ჩემებრივ შენცა უამი,
 რაგდენ გზის სრუნველობის,
 იქმნება შენცა მხილავი!...

ნანა, ნანა, ნანინა,
 გვრიტოვო პაჩაშა!
 მაგ შენ ქესენად მოსვლამა,
 ნეტარ ვით მამაღობინა!

ოდეს გაგედიბების,
 ჩემს ტკბობას რა ედრებას,
 თითქმის შენის მოღსენით,
 სიტოტხლო მეტატების!

მეგრამ როს ყუყუყნ თუჯლოა,
 სრემლოებითა შემკრიალოთა.
 ჯნახუ, ვწუხ ზ კადარცხ,
 მარგალიტთა მრავალითა.

აკვანს ხარ, როს თუჯო-სხმულო,
 ვით ვარდი, დანამულო,
 მისძირდების მაშინვე,
 უმეტეს სიყვარული!...

ნანა, ნანა, ნანინა,
 გულისა-მოსაღიხინა!
 ყოვლით ნათესავთ ყუბრისთ,
 ვინც შენი სმა ისმინა.

პაპა ლაშქრად მოიღებენს,
 რა შენს ყოვლას მოისმენს,
 შენებრ პაჩაჩა ხანგაღოს,
 მტერთგან მსწრაფლად მოიღებს.

მოვა, ცრუობით დაგეცრუის,
 პაპა-მკლავად გელოცვის,
 ხანგაღოს წელს შემოგაჯრავს,
 ზ შემდგომს ამას გეტყვის:

„შულო! ამა ხან ჯაღო,
თუძლა არა ახალი,
შენგნით წარხაღიხეზულო,
მივეს მტეროა ხარაღო!

რა მითხრეს ყოღო შენა,
მტერნი ვბოლე ამდენი,
რიცხვი ეგრეზინ შევო,
ჰსჩანს გვექონია რომ ზედი.

ესე ვაჟივაცოზა,
სიძარდე, მამაცოზა,
მეშვედროეი ზ სუენჯეთი,
მამა-ვაჟით მეზოდა.

შულო! ესე ხან ჯაღო,
ზ მასთან ჩემი ძალი,
მოძიციეს სამკვიდროდ,
ხოლე მტერი მრავალი

შენ ჰაჰას იგონებდე,
რა მტერო დაძმონებდე,
მეხედავდე ამ ხან ჯაღოს,
შულო, მოძიგონებდე.....“

მ ა მ ა ?

ნანა, ნანა, ნანინა,
 წეტარ გადარო ვინა?
 შენ ყვეთეს ვინ ჰპოვებს,
 იყოს ყბრძნესიმც ვინა!

მამა სოფლად განაგებს,
 აწყოფს შენთვის აზრით ვარგებს,
 მის ნაშენი მამყული,
 ბოლოვს სამკვიდროთ ვარგებს.

შენგნით წარსაღიანებულს,
 ვით არ ყხარის მის გაყულს?
 გრით-გაყლით მომჭირნებლს,
 რა ედრის მის სინაყულს!

ფიქრობს: «რადგან ინება,
 ღმერთიან ჩემი ღვინება,
 შვილისათვის შრომაში,
 მშრომებს მე მოთმინება!...

ნანა, ნანა, ნანინა,
 ავ-თვალთი გადავარჩინა,

ვაუკაცსა მირჩეგნისა,
თუშცა ხარ პაწაწინა!....

ივ. კვრესელიძე.

19 სექტემბერს,
1855 წელსა.

ე ზ ი ტ ა ჭ ი ა .

მე უმტრებსმან მშათგან, ვახტანგმან საკულდ-
ბულად,
ვქმენ ოთხეულ მცხეთა, უბნისი, სადგურ კამადა
გებულად,
ტფლისს სიონი კელახლად, შეკმევწე ქანდაკებულად,
ჩემოვსცა სახლი საჩქისა, შიგ ღვინი მოწონებულად!
სტანბა მოვიდე ვლახეთით, ვამჩავე წიგნთა მეღანი,
მაშაქის წუ ხომ ტბას შევრთე, შიგ თევზნი
ჩაჰსხი ყველანი,
ესე მთა მოვირადიწე, ვხოცე იმეში, შეკლანი.
სამაწთლის წიგნი დაჰსწეწე, მშაჟულს ან უნდა
ცილობა,
ვეუზგის ტყაოსნის თაგმნობა, სხუა წეწილთ ან
გსთქვა ცილობა,
ჩემთანა მეოჟთა ჭაბუკთა, ვასწავე კანგად
ხედილობა,

ბოლოს მიმდღო ქოფულმან, სიმიდნე, მევეთ
შჯლობა!...

მევე ვახტანგ.

თ ე ჯ ლ ი ს ი.

კია სინინოზ თმა დუღამზან წინა მოს,
დაქროლო ნაკო აჭკუდ ეაქე.
მხე აჭოლოზ დისკო უძღვერ წინაშოს,
შვიდთა მოერთა ვნთი ხლეზად ეაქე. —
ვინ სულო ბაზნად შეაშენენ შენები,
შეტუვი მოიგულო შაგელას შენები
შვინად სადმე საუაზდულოდ ეაქე. —
თეთრთა ზღვათა შავნი ნაწნი მანაწნი,
ესნეთ ვგონე, მან განაწნი მანაწნი,
ან იკადნა ლიშენს ტეკნნი მანაწნი,
შავნი მნდნი მას დანაწად ეაქე. —
გსთქ: ნა ვნახე უცხო სახე დანაწი,
მიესხივნეს გულო სათენი დანაწი,
სადაჟს ვანქჳ შენ ცალად იაქე!
ვანდსა ბადი გაეწითლა აჭკუთი,
თუ შევეთი ან უეკლოდ ან ვეზით,
მისს მიჯნუქსა ნაშტა ჰქონდეს ან ვეზით,
სამს ეკალი ზედან გულებდ ეაქე. —

ზესარიონ გაზაშვილი.

კ. მ. ა.

მოვედ ამ ანდრ შესამკობელად,
 ნიკო მქნალეუ კეთილმოუფელად,
 მუე მოიწვიე დამატნობელად,
 თოვლთა, ყინულთა დასადნობელად,
 ჰაერთა ცივთა განსამობელად,
 მდელთა ყოველთ მოსახმობელად,
 ზარკელ იასა ექმნას მშობელად,
 სიყვარულისა აღსატნობელად.
 და აღწოსდენდეს და წყლიანი,
 ქელ მოწვეკილი თავაზიანი,
 მშობელსა თუსსა მადლი გზიანი,
 გამოუცხადოს თავაზიანი,
 მშობელსა თუსსა მადლი გზიანი,
 გამოუცხადოს დაუგვიანი,
 ზნეუას: მე შენგან ვაქ კეთილ დღიანი,
 მნათობან მისცეს მათ დღე მზიანი.
 მათ სენს ენოსიდეს ყმა ზ ხნიანი
 დასათნობელად, განსახმობელად,
 ზ ჰეოს აშიგნი სიყვარულისა!...
 აჰა მოსწულ ანს აწ გაზაფხული,
 სიამოვნითა გაქემოცული,
 მათ შორის გიეს მძლე სიყვარული,
 სუნ სუნელებით მთლად შესვარული,
 მამინ სცნობს მის ძალს ყოველი სული,
 და დაიმონოს მან მათი გული,
 ზოგან მოუგოს ახალი წელული,

ზოგი განკუთნოს ეკლავ ქონებულნი,
 მქმნელმან ღამათის გულის მფლობელად,
 ზე ჭეოს აშოკნი სიუჟანულისა!
 ჭიკჭიკო ჭიკჭიკნი, ბუღბუღო გაღობა,
 წაუიფო აქესთ ჩხუბი, ზასწვა, მჭრადობა,
 ენთმანეთისა დაუხგელობა,
 სატფოდ მოტაცვა, ფრენა, გაღობა,
 კოცნა, ალერისა დაუთქალობა,
 სიხანულისგან მოუტალობა,
 ძღუელის გმობა, შეუბნალობა,
 თქუნიც განციხადესთ გვონებ მადლობა,
 კნძალკით შეჩვენო გულის მზაობად
 ზე ჭეოს აშოკნი სიუჟანულისა!
 ჭაბუკა ვინმე ჩადნით ბუჩკილი
 შეგალს წაღვოდსა, სწვი ან უჩვილი,
 მუნთაგან მოუძე გულ შემუჩვილი,
 მოეგებების ხილვის წყუჩვილი,
 განაგდებს დრუბელს მზე სხივ წუჩვილი,
 შეესალმების მოუძეს გულ ღმბილი
 ეტყვის, წაწვილეთ გვაწევს სუჩვილი,
 აჰა გუმბათებმ ფოთოლთ სუჩვილი,
 გმხით დამცხანთა ღასაჩნდობელად,
 ზე ჭეოს აშოკნი ღმინის გმძნობელად,
 სიუჟანულისა აღმაგზნობელად!...

თ. ალ. ჭავჭავაძე.

✓ ყუქლადება.

შე შენ მიუკადლი! ჯერეც ეს აღი,
 ჯგონებ ჩემ გულში ან ანს გამქნადლი.
 მაგნამ ნუ სწუხან! უკანასკნელად
 მოკსულ ვად შენთან დასაუგედებლად:
 ვითა ბუღბუღსა მანისს ვადლი,
 შენ თვთან გძნობდი, ისე მიუკადლი,
 ტკბალს ტყვეობაში გუკადლი დაბმული,
 მაგნამ შენ სხვისთვის გიბგუქდა გული.
 უცებ აღეწი, უცებ მოტმუხვან,
 გიუ მანტივითა შეიცვალეოდა,
 ჯგძნობდი, დომ შენ გულს მუღობული ჭყავს სხვა,
 მაგნამ შე ამ ფიქრს ვიქ ვერკეოდი.
 ხან მკლავდა ეჭვი, ხან შენი ქცევა,
 მაგნამ და გული წყენას ერკევა,
 მისგან ვისგანაც, ან ელოდება,
 მაშინ ცუცხლებივ გულიც წელდება.
 (ფიქრთმან ინგბოს ჩემებნ ნაწნადად,
 მანც შეგიუქნადოს-მანად ჭ მანად!....

ა მ ა ლ ე ზ ა .

დრო მდინარეობს, ვითაცა წყანო;
 საუკუნე დბის, ვით ედთი წელი,
 ეცის სიცოცხლე, ანს ედთი წუთი,
 შემოჭრა ქანთან-ღ მსწნაულ გააქნო.

გ. რჩეულოვი.

სყნდი მტრედისა.

საბადალო კოდო ღოდ გალახულია, მომუშადა
 ფინკით, ფინკა განდუღლი
 მოვიდა, სადა ჭეცხა მას ღმერთას, კელთ ეპყნა რეკტან
 კონონსეული.
 წა გათბა იგი, უძალო, უფინს, უცნო, უფინო,
 ჭეცხა რეული,
 იწყო წივილი, ბნუაღი, ოხუწა, კბენა ფინკელთა
 ძვირნი ემეული!

ფინკელთ იწუნეს, მაგნამ მანთუშმან, დომედი
 ანის მტრედის წიჟული,
 უნდო, უმანკო, მსუ გონეზითა, ფინკულთა შილას
 გჟანისა მოვლედი,
 იგნძნო მან რეცით, კოდოსა ხმისა, ოხუწა უხამსი
 ჭ საკიცხული,
 ეწუნა ფინად, ღაიფუფუნა, მუჟუნეიკი ჭ გასა-
 გონული.

ოხ! ჩემო კოდო, ჯუკ შენ კერ გიტნობს, კეცტ
 ჩემკნ ხუნდი, კეცტა ანწიკი
 კეცტ უნთა ღმერთა, კეცტა სხუა ვინძე, კეცტა
 მნათობი, კეცტა მხის სხივი,
 იუაგი შენოვს, ნუ გამოჩნდები, ატეკ ხმანად ნუ
 ზღანაწივი,
 სად შგეობღია, ღაია შვილობას, დიკაობა ჭ ჯი-
 რითი, კნრვი.

ოხ! ჩემო კოფო, შენ ხომ ან იცოდა და ზეცას
 შენა და ამბავია,
 შენ რომ გგონია, თოვლი ზეცაშია, მხის ანა მარტეს
 შინა დაწია,
 კი ან გეწყინოს, ეს ჩემი სატყუარა, დღეს შენდო
 შენი რომ გამოიბანია,
 მისთვის ან უნდა, კივილი წივილი, ღიაა შუალახში
 ცუდი გეყნია.

ჩემსა კუთხესა, შენ რომ მოფინდო, ყოველთა
 მიგიდეს ვითა ფინიკული,
 თვსება ანის, ფეხთა ტყელასა, გული ოქროსა
 შექმნადავლი,
 გილმო დღემან ზე შეგიწყნადა, ვითა ღაბიბი გა-
 მოსაზრდელი,
 ან შენცა იგნებ, ნუ ჩხავი, კივი, ხო ანა გაქვს
 და გასყოფელი?

ფინიკული ფინიკული, მოუწოდება, აქვს თავისი
 დრო ყოველსა ქმნულსა,
 შეხუთება კანკი ზე ბეჭი ავიც, სოფელსა შინა
 მყოფსა სულ დგომულსა,
 ოდესმე გულის, აწყენინებენ, განსაკუთრებით თავისა
 სულსა,
 მაგნამ განგება მათ დაახვეს, კოფო ვენ მისცემს
 წიგნსა ზე სჯულსა.

თუცა მიიდე ან, ჩემო კოფო, ჩემი ღუფუნო
 ჩემი გალობა,

ჩამოეთხოვე ქუჩებსა, წივილსა, ჩუქნშიდ ან ადის
გულის ზნდილობა,
შენც იცო ჩემი, სიწმულე გულის, უმანკოება,
შთამომავლობა,
ჩემსა სახესა, ან ეკადრება, ფინანსებთან ჩემგან
უეჭანულობა.

ან თქუენდა ვგალობ, ჩემო ფინანსებო! მწა-
ღიან თქუენთვის უოგლი კეთილი,
თქუენთვის ვგმნობ ბედსა, მე თქუენის სახლის
მანთუქ ვან უმანკო ჩივილი,
თქუენ გამოძახადეთ, ობოლ წაფელი, დას ქვიან
ოხუკა, კბენა წივილი;
ანწიგთან მე ვან, თქუენი წამდგენი, ვის ეკადრება
გოდოს წივილი.

სთქუა ზე დადურდა გულისანატრელი, მანთილი
გული, მკედი ცისაუენი,
სიმათლის მათიედ, ბუნებით მღუესელი, სიწმულობითა
ადმასე-მჩენი,
მანადის მანჯუელ, გალობის მთქმელი, მანთუქ
მტკედისა, გულის-სმიენი,
ვინც ან ეწმუნოს, მან დაიწუნოს გული უმანკო
ზე გონივნი.

N.

საბრძოლო ღირსა

(კახაბერიძის?)

იქმნება, რომ ატყა უნთმა ჩუქნს ქალქში მცხოვრებთაგანშინ იცოდეს ისე კარგათ გარემოება ამა ქალაქისა, ღოგოდც მე, ამისათვის რომ ჩუქნე მეტს აწავინ დაიანება შინდგნათ, ჩემოდ მეტს აწავინ დატანტალებს ქვევითთა, აწა წაღსა განხანხვისა მექონე ღ უპაწნოთ, საითაც თვალები უუუქნებენ მწვანე კოვდებს ღ ჭალებს, სეკებს ღ გელებს. უოველ ზაფხულს გზოვულობ საამო ადგილებს, ანუ ძველებში ახალ სიკეკლუტეს. —

მე კამ უოველჲედ უსიამოვნესი ჩემოვს აწის ის ადგილი, ღოშელსუდაც ამაღლდებიან ბნელნი ბუნდჲნი სი... ვის მოწარტნისანი, წა დგას კაცა იმ გოწაზედ, ჭხედავს მაჭჲვენა შხაწეს თითქმის მწთელსა ქალაქსა, იმისთანა სიძლეაგელს სახლებისას ღ საუდრებისას, ღოშელისც ერქვენება თვალთა მზგავსათ ჩინებულის ბ ე მ ო ნ ი ს ა : მუჲსწნიეტი გამოხატულობაა!!! ნამეტნაგათ ღოდესაც მნათობობს მანედ მზე; ღოდესაც სიღამოს სხივნი მისნი ბჭჲყვნილდებენ ოქქოს სამეკელოებსედ, უუშმაკელს ჯგვრებსედ, ამაღლებულდებედ ცამდის! მიწს აწინ გაწლილნი ბნელნი სშიწათ ამწვანებულნი, ადუგავებულნი კოწდნი; მათ შუედგ, ყვითელს ქვიშაზედ ჩამოწბის წმინდა მდინაწე, ადელგებულნი წიხებისაგან შუთეგების ნავისა, ანუ მოჩქნილუ ქეჭვისა ქეჭშე მძიმეთ დიდებულისა

ბოშელნიც ჩატუქაშენ წაყოფის მომ-
ცემთა მხანეთაგან ჩუწნის საკელმწიფოსი ზე ავსებენ
განუძღომელს ქალაქს ზუგდიდთა. მეორეს მხანეზედ
მდინარისა მსჩანს მუხის ჭალა, რომლისა ახლოს
სმოკენ ურქაველესნი სამწყსონა; იქ ახალ გაზდა
მწუქმსნი სხედან ხის ჩიდილებში, იმდენიან უზნა-
დოს, მტომუნუარე სიძვერებს, ზე იმით იმოკლებენ
ზაფხულის დღეებს, ესოდენ მათივს ერთ გუგანთა.
განმოძებნით ხშირს თელუბთა შუა ბჭუქრიალებს
ოქროს თაგინი დავითის მონასტერი; კიდევ
განმოძებნით თითქოს ცის ნაზიხედ სადამდისცა
ოვადი გადასწვდება, ჩანან ღურჯონი
გოგები. მაგცხენა მხანეზედ ჩანან დიდროვანნი
ზუგდიდთა დაფარულნი მინდვრები, ზატანა ტყეები,
სამი ანუ ოთხი სოფელი ზე მოშოვნით სოფელი
ოქ...სა.

მხანეზედ მივდივარ იმა ადგილს ზე თითქმის
ყოველთაჲს ვხედავ შემოდგომას; იქ მივდივარ ხოლმე
ბნელს დღეებში შემოდგომისა, საგატლახით ერთად
ბუნებასთან, საშინლათ ბერავე ქანები კედლებთა
დაცარიელებულის მონასტრისასა, საფლაგებში, ამწყა-
ნებულებში მაღალის ბაღსით ზე ბნელს სენაკებში.
იქ, ნა ვაჩ დაბჯენილი დანგრეულს ქვებზედ,
უჩინს ჟღერს დროებათა, ენუ ოსუქას, რომლისა-
განაც გული ჩემი ძნეოლავს ზე თნთის. ზოგჯერ
შევიდივარ სენაკებში, ზე წანმოვიღებენ მათ, რომე-
ლნიც მსცხოვრებდნენ, სამუხანდო გამოხატულობა!!!
იქ ვხედავ მსცოვანსა ბერსა მოკვეთილსა ჯვრაც

მის წინ, ზე მკვდრებელსა ცოდვითა მოტყუებისასა: ღამეთუ ყოველი გულის სიამოვნება გაქდა მისათჳს სიღოცხლეში, ყოველნი გმნობანი მისნი ადისოცნენ, გარდა გმნობისა ავით-მყოფობისა ზე შეუძლებელობისა. იქ ჭაბუკი ბუნდი-გაფითებულის სახით უუერებს მინდოებს ფანჯრის ამათოჲლის ბადიდაჲ, ჰხედავს მხიარულთა ფრინველთა ჰაერის ზღვაში თავის უფლად ფრინველეთა. ჰხედავს, ზე სცვივა მანკე ცრემლები თქალებზედ. იგი უძლურდება, ჭკნდება, ხედავს ზე ჭმუნვარე დეკა ზანისა მიუთხრობს უდროით მის სიკვდილსა ზოგჯერ ეკვლევისასა კარებზედ ვსჩხნეკ გამოხატულობასა სასწაულებისასა მომად დასა ამა მონასტერში. ცვივიან ცილამ გასამდომათ მონასტერში მცხოვრებთა, ღამელნიცა ანთან შეზღუდვილნი მნაგაღთა მტერთაგან, საზნაულო. აქ სახე დუთის მშობლისა უუაქცევს ხოლმე მათ მტერთ. ყოველი ესე აახლოებს ჩემს მესხიერებაში ისტორიას ჩუქნის მამულისას, მწუხარე ისტორიას იმ დროებისას, როდესაც სასტიკნი თათრები ზე ოსმალოები ცეცხლითა ზე კმლით აოხრებდნენ განუშემოს ჩუქნის სატახტო ქალაქისას, ზე როდესაც საწყალი ქალაქი, როგორც უმწეო ქუჩივი, მოუღლოდა დუთისან შეწევასა თავის სასტიკ ტანჯვაში.

მანამ უუერო სმინად მივალ ხოლმე კვლავ ბთან სი.... ვის მონასტრისა, სადაც მომაგონდება სამტრიალო ხეუდნი ღიბასი. მომაგონდება ხოლმე საცოდავი ღიბა! ახ! მე მიუჩანს საგანნი იგი, ღამელნიცა აანქროდებენ გულისა ჩემსა ზე მადვდ-

კანკარეზი ცრემლებსა წახის მწუხარებისას!

ხამაც ზე ათ საკენზედ მონასტრის კედლებიდან,
მუხის ხის ჭაღის ახლოს, მწუხარე კონდ შტა
ხედას ცაწიელი ქოხი, უკანებო, უფანჯრებო,
უაჭარო; ჭეჭი ღიღინანა ცაც დაღმა ზე ჩამო-
ინგრა. ამ ქოხში ოც ზე ათის წლის წინათ იდგა
მშესწინედი, საყუარელი ღიზა. თავის მოხუცებულს
ღუღირობით.

ჩამა ღიზასი იყო საკმაოდ გაყვებული გლეხი
კაცი; ამისთვის რომ იმას უყვარდა მუშაობა; მხნავდა
კანკარეზი ზე უყვარდა ფხიწილად სიტყვობდე. მანამ
სიყუარდის შეძლეგ, იმის ცოდნა ზე ქალი გადანიბნენ,
ზამთარი კელი მოგზაგინისა ჯერ შეიმუშავებდა
ხალხე მინას, ზე მუხის მოსაგადმაც იყო კლებდა.
მეტე ილაფი ადამ იყო, უნდა მიეცათ მიწები დალით
ზე ძალიან იაფათაც. ამასთანაც საყალი ქუჩივი
ხშირად ღუღიდა ცრემლებს თავის ქმრის სიყუარდი-
ზედ, ჭინაფდგან გლეხთაც იცოან სიყუარული!-დღე
დღეუდად უძლურდებოდა ზე სრულიად ადამ შეეძლო
მუშაობა. მხოლოდ ღიზა, რომელიცა დანა მამის
სიყუარდის შეძლეგ თხუთმეტის წლისა-მხოლოდ
ღიზა, და ამა ზოგად თავის ნახსა უმაწილობას;
და ამა ზოგად თავისს იშვიანს სილამაზეს,
მხუარდა დღე ზე დამ. ქსოვდა წინდებსა, ქსოვდა
ჩუქციებს, შემოდგომით ჭკეუდა უვარლებს, ზფხუდში
ჭკეუდა სიფხ ჩაქონდა ზე ჭედიდა ქალქში. მეტ-
მეტადი, კეთილი მოხუცებული; და მხუარდა დაუ-
ღვრლობასა ქაღისასა; მალმალ ჩაიჭადა წყნარიდ

მცემელს გულში, უხშირდა ღვთის მოწყალებად
 მიძაღ, ღებნად თავის სიბერისას, ზე ეკუდებოდა
 ყუაფსა, რომ ვადეხანა მოხუცს მის სამაგიერო
 ქალისათჳს. წასაც კი აკეთებდა ქალი დვლისათჳს,
 ყოველთჳს ამას იტყოდა: «ღმერთმა მიბოძა მე კელები,
 წიქლებითაც უნდა ვიმუშავო, შენ მხედრი მე
 შენის ძუძუთი, ზე მივლიდი წოდესაც ვიყავ ზატანა,
 ეხლა მოვიდა ღმრ ჩემი შენის მოვლისათ, მხოლოდ
 ღაანებე თავი მწუხანებას, ღაანებე თავი ტირილს;
 ცრემლები ჩუშნი ვერ გაცოცხლებენ მამასათ.»
 მწაგაღწერ ნაზი ღიზა ვერ შაიმაგრებდა ხოლმე
 საკუთანს თავის ცრემლებსა ახ! იმას ასსოვდა, რომ
 ჰყვანდა მამა, რომელმაცა ვეღარ იცოცხლდა; მანამ
 ღვდის დასამშვიდებელად ხშირად ჰუანაგდა მწუხანებას
 თავის გულისას ზე ერუწნებოდა მხიარულად, მშვი-
 დობიანათ. — «იმ სოფელში, საყვარელო ღიზავ
 (უზანესებდა მწუხანე მოსუცებუდი), იმ სოფელში
 დავანებებ თავს ტირილსა. იქ, ამბობენ, ყველანი
 მხიარულად იქმნებიანო; მე მგონია მხიარულად
 ვიქმნები, წოდესაც ვნახავ შენსა მამასა. მხოლოდ
 ეხლა აწა მხუტს, რომ მოკვდეთ — რომ ანც მე
 გუჟანდო, უჩემოთ წა მოგივა შენ? ვის მაგანებო
 შენ? ღვთის მადლით ვერ გაგიჩენ ზატონსა!
 იქმნება გაშორდეს ვინმე კეთილი კაცი. მაშინ, წა
 გაყურებთ თქვენ საყვარელნო შუდნო, დავიწერ
 მიწვევას, ზე მშვიდობიანათ ჩავწეები ტირილს
 მიწაშიათ.»

განგლო ორმან ჩელმანდმან ნაც ღიზას მამა

განდიცვალა. კოდნი შეიშოსნენ უკავილებით
 ზ ღიზა მოვიდა ქალაქში, სადაცა ჩამოიტანა სამზა-
 ხები გასაყიდავად. ემაწვილი, მშვენიერად ჩაცმული
 ჯაცი, საამო შეხედულობისა, შემოეყიდა მას ქუჩაში.
 ღიზამ აჩვენა იმას უკავილები, გ. ცნა განითქდა:
 ჰეიდი ქალოვო? ჰეითა კაცმა დიმიდით. გუიდი, უმა-
 ხუხა ღიზამ.

— «ნას თხოულობო? ხუთსა კოპეიკსა უმასუხა ღიზამი.

— «მაღიან იაჟია. აი უნთი მანეთი.» ღიზას
 გაუყვირდა ზ გაბედა შეხედა ახალ გაზღა ემაწვი-
 ღისა, — უფრო უნესთი განითქდა, ზ ღაჟიდა თავი
 მიწაზედ, ზ უთხდა რომ ან შეუძლიან მანეთის
 ადგება. ნატომ? მე მეტი ანა მინდა. — «მე მგონია
 რომ მშვენიერნი ჩამახნი, მოკრეწილნი გულებით
 ღამახის ქაღისა, ღიზან მანეთად. ნადგავტ შენ ან
 იდგე მანეთს, აი შენი ხუთი კოპეიკი. შენი მსუტს
 რომ უოგელთვს გუიდულობდე შენს უკავილებსაო;
 მსუტს რომ, მხოლოდ ჩემოვს ჰკრეუდე უკავილებსა
 ზ ანა სხუათათვსაო.» ღიზამ მისცა უკავილები;
 გამოაწითო ხუთი კოპეიკი ზ უნდოდა ჩამოსვლა;
 მაღამ უტრობმა გელას დატეკით შეუენა «სად
 მიხვალ ეხლა, ქალო?» — მან. — «სად ანის შენი
 სახლი?» — ღიზამ უთხდა სადაც იდგა; უთხდა ზ
 წაგვიდა. ემაწვილ კაცს ან უნდოდა დატეკინა კიდევ
 ნაჟდენსავე ხანს, მგონა იმისთვის, რომ ქუჩაში
 გამაღულ გამოკლეულნი დადგებოდნენ ზ იცინოდნენ
 იმით ღამადაკხედ.

ღიზა, ნა მივიდა შინ, უამო თავის დუღას

მაც შეეშინა. „შენ ძალიან კანკათ გიქმნია, რომ
 ან აგიღია მანუთიო, იქნება ის ენთი ცუდი კაცი
 ჯანზე იყო“ ეტყოდა დედა-ახ, ანა, დედა! შე
 გე ანა მეორია. იმას ასე კეთილი სახე აქვს,
 ისეთი ხმა აქვს — „მანც, ღიზავ, სჯობს, იგვეზე
 ბოდეს კაცი თავის მხრეობით, ღ უბნალოთ ანას
 იდედესო. შენ ჯერ ან იცი, ჩემო თვალის სინათ-
 ლეჯო, თუ ცუდს კაცებს დოგონ შეუქდიანთ შენც-
 ხენა საწყალის ქალას! ჩემი გუთა თავის ადგილას
 აღან ანის ხოლმე მოდესაც შენ მსხდობან ქალა-
 ქში; შე ულგეფთვს ვანთებ ხოლმე ხაჭის წინ სან-
 თელს, ღ გვეგდებია უფალს, რომ დავიხსნას ყოვე-
 ლის შეწყდებენისაგან.“ გულმტკივნეულად ეტყოდა
 მშობელი. ღიზას ავესო თბილები ცრემლით, ღ
 აყოცა თავის დედას.

მეორეს დღეს დაკნინა ღიზამ მშვენიერი ყვა-
 გილეზი, ღ ისევე წავიდა ქალაქსა. თვალები მისნი
 ნელად წაღასც ეძებდნენ. ბევრს უნდოდა ღმისი
 ყვავილების ყიდვა; მაქამ ყველას უმასუხებდა, რომ
 ან ანისო გასაყიდი, ღ იცქირებოდა ხან ენთსა ღ
 ხან მეორეს მხარეს. მოატანა სადამომ ღ ახიკე-
 ბდა წა დაბრუნებას, ყვავილეზი ჩაყარა ქალაქის
 მდინარეში, იმ ყვავილეზის ჩაყარაში წამოიხილა,
 წა გმნობდა გულში წაღასც მტყუნაკებსა.
 ანის შეეშინა თქვენნი კელის ხლებო! მეორეს
 დღეს სადამომედ იჯდა ღიზა ჟანჯარაში, ქსოვდა
 ღ წყნარის ხმათ იმდენოდა მტყუნაკე სამდენს
 უკნირე წამოხტა ღ დაიკრულა: ახ!... მსხდობდა

უცხოები კაცი იღვან ფანჯრის წინა!

მა ანბავი? ჰკითხა შეშინებული ღელამ, რომელიც იჯდა იმის ახლო. ანაფური, ღელავ, უზასუხა ღიზამ ნაზის ხმით: მე ღვინასზე ის, - „ვინა? - ის ბატონი, რომელმანცა იუიდა ჩემგან ყვავილები, მოხუცებულია გაიხედა ფანჯრიდან. ახალ გაზდა უმაწვილმა ისე მატყვისცემით დაუჭრა თავი, ისეთის სანახაობით, რომ იმას ან შეეძლო ეფექტა წამე ცუდი მაზედ, გაზდა კეთილ გაცობისა. მწვიდლობა თქვენთან გეზილო მოხუცებული? უთხრა იმან: მე ძალიან დავიღალე: ხომ ანა გაქვს ახალი წმე? მატყვის მცემელმა ღიზამ ან მოიტადა ღელის ზასუხის მიგება, იქმნება იმისათვის, რომ იმას წინათვე იცნობდა-ჩაიხიბინა სადღაჟი, ამოიტანა ონეუჭიანი საწველი დაფარებული წმინდა ხის საფარებელით, აიღო სტაქანი, გაგეცხა, გაწმინდა თეთრის საწმე-დით, ამოიღო წმე, მიწოდა ფანჯრიდან, მაწამ თითონკი მიწას უყურებდა. უცხოებმა - დაღივა ზ მეორეა უჩქრავებაც ან ერქმნებოდა ისე გემრიელად. ყოველი მიხვდება, რომ ის ამის შემდეგ იყო მად-ლობელი ღიზასი, ზ სიტყვებით ისე ანა მადლობ-ბდა უმაწვილკაცი, რომეორც ყურებით. ამასობაში კეთილმა, მოხუცებულმა უამბო-ყოველი თავისი მწუ-ხარება ზ ნუგეში ქმმის სიკრდილზედ ზ კეთილის თვსებაზედ თავის ქალისა, მის მხნეობაზედ ზ სიმ-შვიდეზედ ზ სხვა. მის ყურს უგდებდა უმაწვილკაცი ამ ანბავზედ; მაწამ თვალუბა იმისნი იუგენ, მაღა ვაქათ, საით? ზ ღიზაც, წენაწი ღიზაც შეჩებავდა

ხოლმე ხან ზე ხან; ისე მანდით ელვა ვერ გაივლის, როგორც იმისნი ცისფერნი თვალი დაეშვებოდნენ მიწაზედ, წაკა შაჰხედავდა უმაწვილკაცი. მე მსუქს, უთხნა გაცმა დედას, რომ ჩემის მეტს ანავის მიჰყიდდეს ხოლმე თავის ნამუშევარსაო. მაშინ აღარ მოუხდებია ხშირად ქალაქში სიამოვნო, ზე აღარც შენ მოწმოდებო ხშირადო. მეც შამიშლიან მოვიდო ხოლმე ხან ზე ხან. აქ ღიზას გულში გაიბნინა სიხანუქმა ელვასაჲთ, რომლის დამალვაც უნდოდა. ღოუგები მისნი ბეწყინავდნენ, როგორც ცისკარი ზაფხულის, დილისა; ზე იყურობოდა მანცხენა მაჯაზედ ზე ისწორებოდა მანჯვენა კელს. მოხუცებულმა დიდის სიამოვნებით მიიღო აშისთანა თხოვნა უმაწვილკაცისა, ვერც ანა შეამჩნივან უბადალო განზნახა, ზე ანწმუნებოდა უტნობს, წინდება ზე ჩუღაქები, მოქსოვილნი ღიზასაგან იქმნებოდა ხოლმე მაგვები ზე დიდი ხანაც ანა ცვდებოდნენ. ზე ანა მოატანა ბანდმან, უმაწვილ კაცი აწიებოდა შინ წასუფას „ახლა სახელად ანა გიწოდოთ ხოლმე. კეთილო, ბატონო?“ ჭკითხა, მოხუცებულმა. მე მქა ეწასტი! მიუგო იმან. ეწასტი! ჩუმათ აღმოხტყო ღიზამ, ეწასტი! ოთხჯერ განიმეოდა ეს სახელი; ეტყობოდა იხეზიანებოდა იმ სახელს. ეწასტი გამოესაღმა ზე წაწვიდა. ღიზამ გაცდილა ის თვალეზით, დედა კი იჯდა დაუიქნებულთ, ბოლოს წავლო კელი თავის ქალს ზე უთხნა: ახ, ღიზაჲ! ანა კანგი ანა ანის ზე კეთილი! შენი საქმით მაგისთანა რომ იყოხო. ღიზას დაუწყო გულმა გქნოდა. დედაჲ! დედაჲ!

ეგ როგორ იქმნება? ის ბატონია ზე გულენ კაცი. გულენებში როგორ... ღიზამ ადამ. გათავა თავის სიტყვა.

ახლა წამკითხველმა უნდა ეს იცოდეს, რომ ეს უმაწვილ კაცი იყო, საკმაოდ მდიდარი აზნაურმკვლად, ჯანგის ქონების მატრონი ზე გეოლოგი, იყო გეოლოგი ბუნებით, მაშამ სუსტი ზე ქანონი. ოჯახობაში იყო დაუდევრელი, ფიქრობდა მხოლოდ თავის თავის შემტავზედ, ეძებდა იმ ყოფას საერთო შექცევაში, მაშამ ბევრჯერ კენსად მოჟღერებდა: იყო ხშირად მოწყენით ზე ეძულებოდა ხოლმე თავის ბედს. ღიზას სილაძახე ზირველსავე შემოყნაზედ ჩაებეჭდა გულში. კათხულობდა რომანებს; ჰქონდა საკმაოდ ჯანგი მესხიერება, ზე მაღმალ ფიქრითა თვსითა გადადიოდა იმ დროებში, რომელშიაც თუ რომ დაუჯერეთ მოღუქსეთა ყოველნი კაცნი უღადრელად დასყიდნობდნენ კონდრებზედ, ბანაობდნენ წმინდა წყაროებში, გოცნიდნენ ენთმანეთს გუმიტეპივით. განისკინებდნენ ვანდების ქვეშ, ზე უსაქმობაში ატადებდნენ თავიანთს დღეს, იმას ეგონა ღიზაში იშოვა ის, მასაცა დიდი ხანი იყო წაც დაეძებდა. «ბუნება მეძახის თავისთან თავის სიმხიანულეში, ფიქრობდა ის, ზე ფიქრის შემდგომ გადმოწვევტდა რომ დაგნებებინა თავი ამ ქუსყენისათვის. —

დავუბნუნდეთ ახლა ისევ ღიზას: წა დადამდა, ღეღამ ჩვეულებრივ დალოცა თავისი ქალი, რომელიც აზინებდა დაწოლასა ძილად, მაშამ ამ კამათ ვერ ეძინა ისე, როგორც ადრე იძინებდა. ღიზას

ემანა ძალიან ცუდად. ახალი სტუმარი იმის
 სულისა, სახე ერატისა ისე ცხადად წამოუდგებოდა
 ხოლმე, რომ თითქმის ყოველს წამს გამოეღვიძე-
 ბოდა, გამოიღვიძებდა ზე ამოთხსნიებდა. ჯერ მხრე
 ან ამოსულ იყო, ღიზა ადგა, ჩავიდა ქალაქში
 მდინარის ნაპირს, დაჯდა მწუხანე ბაღასკელ ზე ჟუჟ-
 ნებდა ფრუხლებს, რომელნიც: აზნეუდნენ წვეთს
 ზე იმიოი ნამამდნენ ბუნებასა. ყოველგან სცხოვრე-
 ბდა სიჩუქე. მანამ ძალე ამომავალმა სინათლეჲმან
 დღისამან, განადგომა ყოველი ცხოველი: ჭაღებია,
 ჭაგებია გაცოცხლდნენ: ფრინველთ იწყეს ფრთხილი
 ზე ჭიკჭიკი: ეგავილთაც აიდექს მადლად
 თაგნი, წაც განმუწნეულ იყვნენ განმაცოცხლებე-
 ლის მნათობის სხივეთთ. მანა ღიზა ისევ ისე
 იჯდა მოწყურათ კელსელ თაგია დაყუდებული. ახ!
 ღიზავ! ღიზავ! რა დავემანთა შენ? აქამდინ რა
 გაიღვიძებდი მაშინ, რომელსაც იმდენოდენ ჩიტებნი
 ზე მხიარულებდნენ, შენც იმათთან ჯნთად მხიარულობდი
 დილათ, ზე წმინდა, გახადებული სული ბეწყინვა-
 ლებდა შენს თებალებში, მსგავსად მზისა, რომელიც
 ბეწყინვალებს ცაის ნამის წვეთში; მაგრამ ეხლაჲ
 შენ ხან დაფრქვებული, ზე სასოვადო სახანუდი
 ბუნებისა შენ გმოწავს... ამასობაში ახლგანდა
 მწყემსი მწყსადა მდინარის ნაპირს საქონელს ზე
 უწყნადა სადამუჭს. ღიზამ დააჴწრო მას თვალი
 ზე ფრქობდა: «ახლა, რომელიც აწის ჩემს ფრქობა,
 ჩემს გონებაში, ნეტამც იუოხ დაბადებული უბნადოს
 მწყემსად ზე მიუწევდოდეს ასე საქონელს: ახ!

შე იმას თავს თავუკანადი ღიმილით, ზე ღიმილითვე
ვეტუოდ; გამაძვრება, საყვანელო მწუქებსო! საღ
მეურვეები შენ საქონელს? აქაც იზღება მწკანე
ბაღახი შენას ცხვრისათვის; აქაც მშენიერდება
ფაჭილები, რომლებითაც შეიძლება დაინახოს გვიან-
ვინი შენას ქუდისათვის. ის შემომხედავდა ალექ-
სიანის სახით, იქმნება მაშინ გამოუტოლო ველი....
ოცნება! მწუქებსა საღამუდის გუქით გაიანა გვე-
რდზე, ზე თავისის ცხვრებითურთ მოეფანა სენს.
გუტნივ ღიზას შემოესმა ნახი უმაწვილვადის
ხმა, ამ ხმაზედ მიიხედა ზე დაინახა მატანა ნავი,
ნავში ჟნდა იცოდეთ ვინ იყო მჯდომადე?... ენა-
სტი!...

უოკულობა ძანდვმა დაუწყო ცემა, დასაკვირვებლით
მეტის სიხანჭულისაგან. და ესე ნახა. მოინდომა წანსუდა
მაკამ ვერ შეიძლო. ფეხები ჩაიკეცნენ, ენასტო
გადმოხტა კიდევ, მივიდა ღიზასთან, რომლისაცა
ფაქნი თითქმის გამანთლდა: იმან შეხედა ღიზას
ალექსიანის სახით, წავლო ველი ველში ... გაძნა
ღიზა, ღიზა იდგა თავ დაშვებით, ცეცხლის გუქან-
ლოებით, მხტომანე გუქით, ან შეეძლო, რომ
წაერთმევიანა მისთვის ველი თვისი, ან შეეძლო რომ
მიხტუნებულ იყო. რომდესაც იგი მიახლოვდებოდა
ხელმე თავის ვანდის ფეხის ღოუების ტუჩებით...
ახ! ერმსტმა აკოცა, აკოცა ისეთის სიცხოვლით
რომ ღიზას ეგონა მნთელი ქუქსიანა თქვის ცეცხ-
ლშიაო! საყვანელო ღიზავ! აღმოსთქო ენასტმა:
საყვანელო ღიზავ! შე მიყვანხან შენ! ზე ეს

სიტუაციები ჩაიჭრა მის სულის სიღრმეში როგორც ციური აღმაცლებელი მუზიკა; ის ჯერ ან უფრო ბლა თავის უურებს ღ... მაშაშ მე აქ ვანერბ თავს, ვაშობ მხოლოდ მას, რომ იმ მხიანველების წამში გაქრა მღალობა ღიზასი, ენასტა შეიტყო, რომ ის უუვანს ღიზას, უუვანს მოწადინებით, წმინდის, ცხადის გულისთ.

ისინი ისხდნენ მწვანე ბაღახზედ, ასე რომ იმათ შუა ჩჩეოდა ზატადა აღბე-უუურებდნენ ერთმანეთს თვალბში, ვუბნებოდნენ ერთმანეთს: გიუჟანდე! ღ თქმა საათმა განჯლო იმათვს უცუჟად. ბოლოს ღიზას მოაგონდა, რომ დედა შეწუხებოდა, უნდა გაშობებულ იუვნენ. ახ, ენასტ! სთქუა ღიზამ: ყოველთვს გეუვარები შენ თუ ანა? «ყოველთვს ჩქო საყვარლო ღიზაჲ, ყოველთვს!» შენ შატეძლიან რომ მოძცე ამიში ფიცი? «ანა! მე ან მინდა ფიცი. მე გეწმუნები შენ, ენასტ! გეწმუნები. იქნება მოატყუო საწყალი ღიზა? ანა გეონია, ეგ ან შეიძლება? — «ან შეიძლება, ან შეიძლება, საყვარლო ღიზაჲ! — «ან ბედნიერი ვან, ღ როგორ გაუსადდება დედას, მოდესაც შეიტყობს, რომ მე შენ გიუჟანვან! — «ახ, ანა, ღიზაჲ? იმას ანაუენი ანა უთხანა » ზატომო? «მოხუცებულნი ძალიან ეჭვიანები ანიან. ის ცუდს წასმეს იფიქრებს.» ან შეიძლება. — «ამას გესგეწები რომ ამ სიქმისა ანა უთხანა დედასა.» კანგი; შეს უნდა დაგეშობინო, თუძა ან მინდოდა, რომ დამეუჟანა წამე დედსათვს. ისინი გამოესალმნენ ერთი ერთმანეთს

ღვთაებას, ბოლოს ღმრის ზღაპრის შიშითა, რომ
 უოველს სადამოს ენახათ ერთი ერთადნეოი, ან
 მდინარის გილეზედ, ან მუხის ხის ჭაღაში, ან
 სადმე ღმრის ქაზის მოახლოებით. უკველად
 ენახათ ერთმანეთი. ღმრის წავიდა, მანამ თქალსი
 მისნი ასჯერ მოზქუნდნენ უნასტისავეს, რომელიცა
 ისევ იდგა მდინარის გაღებულ ზე უუჩნებდა მას
 ღმრის მოვიდა ქაზში სწულად იმ გუნებთ
 ანა და გუნებთავე გამოვიდა. შინის სახეზე ზე
 უოველს მოქმედებაში ეტყობოდა სიხანულო. მე
 გუფუჭაკად იმას! ფიქრობდა ამას ზე ხანობდა
 ამისთანა ფიქროთ. «ახ დედაგ!» უთხრა ღმრის
 თავის დედას, რომელმაც ის იყო რომ გაიღვიძა
 «ახ დედაგ! და მოუტანე დილა! და სიამოვნება
 ანის მინდობში! თავის დედა გოგონებს ასე
 ან უგალობათ; მხეს თავის დედა ასე ან უნა-
 თებია; თავის დედა უვავილები ესე სუწნელოანნი
 ანა! უოვილან!» მოხუცებული, ჯიხსედ დაჯგენილი
 გამოვიდა გაწეთ, დათა განცხრომილი იყო იმ მოგუ-
 ნიერის დილით, რომელსაცა ასე ძალიან აქებდა
 ღმრის ღმრის. მანდლა ზე ძალიან საამოთ ვიწვნა
 ის დილა. ღმრის, საუვარელი ქალი სიხანულოთ
 თქლით ამხანაულებდა დედისათვის მხოლოს ბუნებას
 «ახ, ღმრის!» ამბობდა დედა მისა: რომელი
 ჯანჯათ ანის უოველს ფეჭი უუღლისაგან დაქვე-
 ბუდა; სამოც წელიწადს გსტოცხლობ ზე სულ სი-
 მოგნებით უუჩნებ უუღლის საქმესა. სიამოვნებით
 უუჩნებ ცხას, რომელიცა ზღაპრს ძალიან გაწავს ზე

შიწას; მომელიც ყოველს წელიწადს იუბილეება ახალ
ახალის ეგავილეებითა ზე ბალახებითა. სჩანს რომ
ზიციურს შამას ძალიან უყუბანს კაცი, მომდისათუ-
საც მოუწოვს ასე მშუწნიერთა აქაუნი ქქსკანა.
ახ, ღიზავ! ვინ მოისუფლებდა სიკუდილს, რომ
ზოგჯერ ანა გუქონდეს ჩუწნ მწუხანება... სჩანს
რომ ასე უნდა იყოს. შესაძლებელია, დაგვეკვიწენა
სულთ, თუ რომ ჩუწნს თუადებიდამ ცრემლები ან
მოცვივრულ იყვნენ ანაოდეს, ახ! უფრო ძალუ დავი-
ვიწუბ ჩემს სულს, ვიდრე ჩემს საუბრადსა მეგო-
ზანსა!

ამის შემდეგ ღიზას ზე ეწასტს ეწინოდით, რომ
ან გაცეცხნათ ზიწობა ზე ამისათუხ ყოველთუხ
წახაზდნენ ხოლმე ეწიმანეთს შაშინ, მოდესაც ღიზას
დუდა დაწკებოდა ხოლმე დასაძინებულათ ან მდი-
ნანის კიდესუდ, ან მუხის ხის ჭადაში, მაჰამ
უფრო ხშირად წახვიდნენ ხოლმე ეწიმანეთს მუხის
ხეების ჩრდილოებში (ოთხმოც ზე ათ საუბრსუდ
ღიზას ქობიდამ) მომელნიც ამშუწნიერებდნენ
რამას ზე წმანდა მდინარეს, შაშინ წუნანი მთუანუ
მნათობი ხეების ცოტებში ხშირად ვერცხლის ფეხად
აქცევდა ხოლმე ღიზას თმებს, მომდესაც ეთამა-
შებოდა წუნანი ნიაჳი ზე კული საუვარდის მეგო-
ბრისა; ხშირად სინათლუ იგი ანათებდა წახის ღიზას
ბწწეინვალუ ცრემლს სიუვარულისას, მომელიც მო-
დებოდა ყოველთუხ ეწასტის კოცნით, გადაეხე-
ვოდნენ ეწიმანეთს, მაჰამ უმანეთ იყო იმათი ხვეწნა
ანაოდესაც შერ, მეუბნები ხოლმე, ეცყოლა ღიზა
ა.

ეწასტს, მიუჭანსან ჩემო მეგობარო! მოდესაც
 ხოლმე მიმიყვავ გულში ზე შემოხედავ საამო
 თქალბით; ახ! მაშინ ისე კადგათა ვან, ისე, ისე
 დომ. ვივიწეებ ჩემს თავს, ვივიწეებ ყოველს,
 შენ გადდა საუჭარელო, ახ! ვიდრე ან გიცნობდი
 შენ, მოგონე მშვიდობიანად ზე მხარეულად ვიუაგო. ახლა
 სიცოცხლე ჩემი გაუგებელია: ეხლა ვუიქრობ, დომ
 უშენოთ ჩემი სიცოცხლე სიცოცხლე ჯი ან ანის,
 მჭმუნება ზე მჭუნება ანის, თუ ანა გხედავ შენს
 მაშინ ბნელია ბჭყინვალე მთქავე; მოდესაც ან
 მესმის შენი ხმა მჭმუნება: ბუღბუღი მგალობე-
 ლი; შენს ამოუსუნთქვალად ან მიაძება ხოლმე
 ნიაგო » ეწასტს ხანობდა თავისის მწვემის ქალით,
 ასე უწოდა ღიზას-ზე და მხედავდა, დომ ძალიან
 უყვანს ღიზას, უმეტესად სიყვანუდიანათ იქცეოდა.
 ყოველი ბჭყინვალე მხიანულებანი წამმოუდგებო-
 დნენ მას შეუტაცხლობად იმ შექცევებთან, დომ-
 ლებთაც მოწადინებდივი მეგობრობა უმანგო
 სულსა ადავსებდა მის გულს.
 «შე ვიქმნები შეტებობილ ღიზასთან, მოგონე
 ძმა ღასთან (უიქრობდა ასე): ან მოვიბმანებ
 ბოროტად მის სიყვანულეს, ზე ვიქმნები ყოველთს
 ბუნდინი!» — უცონოვ, ემანგილო კაცო! იცნობ
 შენს გულს? ყოველთს შეგიძლიან მასესი მისცე
 ზენას შენის ქცევისათს? ყოველთს ანის გონება,
 შეუე შენის გკმნობისა?
 ღიზა მხოლოდ ეწასტს, დომ იმის დედას ხშირად
 ნახვილეს ხოლმე. «მე მიუჭანს იგო,» ამბობდა

ღირსე, ზე მსუქს იმისთვის ყოველი კეთილი; მე
 მეონია, რომ შენი ნახვა ყოველთაოვს ანის პედ-
 ნიერება.» — მანთლად, მოხუცებული დიდად ისინი მო-
 ნებდა ხოლმე. და ნახვდა იმას. მოხუცებულს
 უყუარდა მასთან ღაზადაკი, განსკვნებულს თავის
 ქმანზედ: მაზედ, როგორ შეეყადა ბინჯედად თავის
 საყუარელს ივანეს, ან როგორ შეიყუადა იმან ის,
 ზე და სიყუარულით ზე და წიგათ ცხოვრებდა ქმა-
 რთან, ან! ჩუენ ენთმანეთის ყუტებით გენ გძღუ-
 ბოდით, — იმ საათადღის და საათსაც მოჰყვოდა სიყუარ-
 ლმა მუხლები. ისი გაჭდაცვალა ჩემს კლავზედ.»
 ექასტი იყო ამ ჟამად ძალიან ყუარადებით. უადუ-
 ლობდა მოხუცებულისაგან ღირსას კელ საქმეებს,
 ზე უნდოდა რომ ეძლია მეტი უფლი, მანამ
 მოხუცებული ან იფებდა მომადებულს.

ამ აშბით განჯლო დაოდენ მე კვირამან. ენთელ
 სადამოს ხანზედ ექასტი დიდხანს ელოდდა თავის
 ღირსას. ბოლოს მოვიდა, მანამ ისე უსიამოვნოთ,
 რომ ექასტი შეშინდა; თუალები ცრემლისაგან
 სწულად დასწითლებოდა, ღაზაგ, ღაზაგ! და
 დაგმართვია? — «ახ ექასტი! მე გვიანოდი!» დაზედ?
 და აშაგია? — «მე უნდა გითხნა შენ ყოველიყუენი.
 მე მთხოულობს ენთი, კაცო შუალიმდიჯანის მიწის
 მხენელისა, მახლობელს სოფელში, დედა ჩემს უნდა
 რომ ის შავიანთო.» შენც თანახმა ხად? — «ბოლოჯო
 კაცო როგორ ჰეითხავ მაგას,» მე მეზნალებს დედა
 ჩემი; ძალიან გიჩნის. ზე მეზნალებს რომ შენ ან
 გინდა ჩემი მშუდობიანობა; გინდა რომ მომადე

ბუღალტრის ვიტანჯებოდე ჩემს სიყვდილის წინათაო,
 თუ რომ ჩემს სიცოცხლეში ან მიტევე ქმარსაგო-
 ახ! ღუდამ კი ან იცის. რომ მე შენს სიყვადელი
 მეგობარს! » ენასტი ჰყოცნიდა ღიზას; ამბობდა,
 რომ ბედნიერება მისი ძვირისა უოველის ჟერზედ
 მნთელს ქვეყანაში; რომ ღუდის სიყვადელის ჰემდეკ
 წაიუქანს თავისთან, ზე იტოცხლებს განუშორებელი
 სიყვადელი ზე ღაბუჩუღს ცუდში, როგორც სამოთ-
 ხეში. » რომ ან შეიძლება შენ მე შემიძნო? უთხრა
 ღიზამ მწუხარის ოხვრით. - ნატომო? - « მე გლეხის.
 ქალი ვარო. » შენ მაგით დიდით მაწუწუნებ. შენის
 მეგობრისათვის საჭიროა მხოლოდ, ანა დიდუცის
 ქალობა, სუდი მგძნობელიო, სუდი უმანკო. ზე
 ღიზა იქმნება უოველთს მახლობელ ჩემს გუთთანაო
 ღიზა ამ სიტყუასუდ მოეზგია ენასტის ზე იმ სათში
 მხათ იყო დიდუზება უბიწოება, ენასტი გძნობდა
 ნადასაც მდეუკანებას თავის სახსლში, - ამაზედ მშვე-
 ნიერათ ანა სჩვენება იმას-თავის დედში, იმის
 აღუცხებს ასე ან აუღმწავს ისე, როგორც იმ უამათ.
 ანაოდეს ღიზას გოდნა იმისთვის ან უოუილა ისე
 ცუბილი, როგორც იმ წამს. ენასტიმ შეტის მდეუკა-
 რებით თუ ეშინოდა ვისიმე სიბნელე, სადამოსი
 ზნდიდა სურვილს-არც ერთი ვადსეუღლავი ან ბრჭყ-
 ვილუბდა ცაში-ანა სხივს ან შეეძლო განათებინა
 ცთომილუბა. - ენასტი გძნობს თნოლას-ღიზაც
 ისე, ან იცის ღიზან, ან იცის ნა მოზდის.... ახ
 ღიზაგ, ღიზაგ! სადარის შენა მუადველი ანგელოზი?
 სად ანის შენა უბიწოება? ამ მდეუკანებას

განჯლო ეჭის წამს, ღიზა ჰკვირბოდა, მეტის გემ-
ნობით ადუღუღებით ჰკითხავდა. ეჭასტი ჩუმათ
იყო, ეძებდა სიტყვებს ზე ჟედაწა ჰპოვებდა, ახ,
მე შეშინაან ანობდა ღიზა, შეშინაან, ამ ჩუშნის
ქცევისა. მე შეჩვენებოდა რომ კვდებო; რომ სუდი
ჩემი... ანა, ან ვიცოდა ნა ვიქო.... ჩუმათა ხან
ეჭასტი, ოხანა? დმეტო ჩემო! ნა ანის? ამასო-
ბაში გაიღა ზე ღაიჭეჭა ქუხაღმა, ღიზამ:» მე
შეშინაან, მე შეშინაან რომ ქუხილმან ან მომკლას
ნა ვან შემტოდეს! საშინლად გზილვდა ქანისაგან
ოქაურობა; წავა მოვიდოდა შავის დჭუღებიდაში,
ეგონებოდა, რომ ბუნება გლოვობდა ღიზას უბა-
წოვის დაკარგვასე, ეჭასტი ცდილობდა ღიზას
დამშვიდებას, ზე გაცილა ისი ქოხამდის. ცქეულები
სტვავოდა საწყასს, მოდესც გამოესაღმა მეგო-
ბანს. ახ, ეჭასტი! დამაწმუნე, რომ ადრინდელსაკით
ვიქმნეთო ბედნიერნი!-«ვიქმნებთ, ღიზავ, ვიქმნე-
ბთ!» უჩასუხა ეჭასტმა, «დმეტომა ინებოს! ან
შეიძლება რომ ან დაუჯერო შენს სიტყვას; ხომ
იცოდა რომ მიუგანხან. მხოლოდ ჩემს გულისში...
გმანა! გმანა! სვალა, სვალ ვნახავთ ეჭომანეთს.

ნახვანი მათნი განგმძელდებოდნენ; მანამე ეოკე-
ლიჯერი გამოიცვალა! ეჭასტი კმაყოფილი ადარ-
იყო მატრო ადენსეისთავის ღიზასი, ეჭთის სიყვარ-
ულაიანის შეხედულობით, ეჭთის შეხებით კელინა,
ეჭთის გოცნით, ეჭთის წმინდა გადახვევით. იმას
ჰსუდდა მომატებით მომატებული, ზე ბოლოს ადარა
ჰსუდდა. ვინც იცნობს თავის გულს, ვინც ვიქ-

ნათხს წახს თჳსებასჳდ. იმას წასაკვირველია შუ-
ძლიან დამეტანხმოს, რომ აღსრულება ყოველის.
სურვილისა აწის საშიშარი გამოცდა სიუკანულისა
ღიზა ადამ იყო ის უბიწო ანგელოზი, რომელიც
ანთებდა გამოხატულობას ღ ადიტ ცეხდა მის გულის,
ღიზა სწულიად წა მიენდო ეწასტის, იმის საყვა-
რულით მსცოცხლობდა ღ სურთქვიდა, ყოველთჳს
ემოწიწილებოდა იმის ნებას, როგორც ბატკანი, ღ
იმის მზიანულებას მიამჩნევდა ბედნიერებად. წა
მხედრდა მასში ცვალილებას; სწიწად ეუბნებოდა:
აღწე მზიანულად იყავ ხოლმე; ადწე ვიუვით ბედ-
ნიენი; ღ ადწე ისე აწ მეწინოდა სიუკანულის
დაჯანგვისა! ზოგ ჯერ, როდესაც გამოესაღმებოდა
ხოლმე ღიზას, ეწასტი ეუბნებოდა: ხვალ, ღიზავ,
შეშიძლიან შენი წახვა; მე შემხვდა დიდი საქმე-ღ
ყოველთჳს ამ სიტუების გაგონებასჳდ ღიზა ამოი-
ოხნებდა.

ღიზა მოვიდა ეწიხელ დანიშნულს ადამს ღ გემ
წახა ეწასტი, მოვიდა მეოწედ, მესამედ-ვიდე გემ
წახა, ხუთს ღდეს ადამ უნახავს, ღ იყო დიდს
მწუხარებაში; მეექვსეს ღდეს მოვიდა ეწასტი შეწუ-
ხებულის სახით ღ უთხდა ღიზას: «სიუკანგლო
ღიზა! მე უნდა წაოღენსამე ხნობით გამოგესაღმო.
შენ ხომ იცი, რომ ჩუწნ ოში გუქქეს; მე სამსა-
ხუდში ვად; ჩემი ზოლგი მიადის ოში.» ღიზა
გაუვითლდა ღ გინადამ გულის შემოყვანა.

ეწასტი უაღუწსებდა იმას; ეუბნებოდა, რომ
ყოველთჳს ეუწადება ღამაში ღიზა, ღ იმედი აქეს,

რომ მალე დაბრუნდება ზე ანოდეს ადამ მოქმოდ-
 ნდება. დიდ ხანს იყო ჩუმით ღიზა, მასჟან ადამსო
 თუალეი მწაქე ცრემლებით, წავლო გული მკლავსა
 ზე შეხედა ღიზის, და ნაზის სიყუარულათ, უთხრა, ნება
 შენათო. აქ დანჩენა ან შეიძლება? «შეიძლება, მაშა
 ღიზის უმატიგობათ ჩემის მატონსებისათჳს, უკე-
 ლას გემულები მაშინ; უკელანი დამაძახებენ მშინაძს
 ზე მამულის უდიანს შჯლად.» ახ! დადგანც ეგნეა,
 სოქო ღიზამ, შაშ წადი, წადი, სადაც დმერთი გი-
 ბქმანებს! შაშამ ვაჟ თუ მოგკლან ომშიო. სიკუდილი
 მამულის გულისათჳს საშიში ან ანის საყუარელო
 ღიზავ.» მე მოგვუდები, და სათსაც შენ ცოცხალი
 ადამ იქმნები ამ ქვეყანაშიო. მაგას რათ ფიქრობ?
 მე იმედი მაქვს, რომ ცოცხალი დავჩე. იმედი
 მაქვს, რომ დავბრუნდე ჩემს მეგობარს.» — დმერთ-
 მან ინებოს! დმერთმა ინებოს! ყოველ დღე, ყოველს
 საათს ვილოცავ! მე შემატყობინე ხოლმე ყოველი-
 ფერი დაც კამ შეგემოხვეს. მეც მოგწერავ
 შენ აშბავს ჩემს ცრემლებისას; ანა, გაუფრთხილდი
 შენს თავს, ღიზავ; შენის მეგობრისათჳს. მე ან
 მინდა, რომ შენ უჩემოთ სტიმოდე.» ანა! და
 გამოგესაღმეზი, იქმნება. მაშინვე დაგანებო თავი
 ტირილს მაგდამ მექმეთ გახმება ჩემი გულის. ახ!
 ჩქარა მანც მოვიდეს! საყუარელო ენასტ! გახ-
 სოვდეს, გახსოვდეს შენი საყუარელო ღიზა, რომელსაც
 უყუარებან უმეტესად თავის თავისა!...
 მე ან შაშირლიან ყოველისა დმერთა, დასაც ამ
 დნოს დაზანაკობდენ. მეოდეს დღეს უნდა შენა-

სენელოდ ენახათ ერთი ერთმანეთი.

ეწასტს უნდოდა გამოხადებოდა ღიზას დედას, რომელიც ტინოდა ცხანის ცრემლით, დავი შეატყუო, რომ მოაღწესე ზე მშვენიერ ბატონი მისი შიდიოდა ღმერთი. ეწასტმა მისცა ღიზაღნიმე უფალი ზე უთხრა: მე ან მინდა, რომ ჩემ წასვლის შემდეგ ღიზა ჰყიდეს სოფელ თავის კელსაქესს; რომელიც, ადრევე შეკუთვნიან მე მოხუცებულმა მოჭრინა კუთხევა თვისი. «დამეწამა ინგოზს, ამბობდა, ისე, რომ შენ დაგვიბრუნდე მშვიდობით, რომ ვიდევ გნახოთ ჩუქნს სიცოცხლეში. იქნება ჩემ ღიზამაც იმ დრობადისინ იმოგონეს ქმარი. მოგონდა დაუმაღლებ ბატონს რომ იმ დრობადისინ დაბრუნდე ჩუქნს ქონჯალში, რომელსაც ღიზას ეყოლება შვილები, ეს უნდა იცოდეს ბატონო რომ შენ უნდა მოუხატოდი ერთ ერთი! ახ! ახ მე ძალიან მსუქნს რომ მანამდის ვიცოცხლო.» ღიზა იდგა დედასთან ახლო ზე ან შეეძლო რომ შეხედნა იმისათვის. წამყვითხუტვას შეუძლიან წამოიღებინოს კასა გმნობდა იმ წამში ღიზა!

ან მანინ წადასა გმნობდა, რომელსაც ეწასტი უკანასკნელად გადღებოდა, უკანასკნელად ჩაიკნა გულში, ზე უთხრა: მამაკაცი ღიზა!... და საცოდავი გამოხატულობა იყო! დილის ცისკარი ბრწყინავდა ადრეველით ცაზედ. ეწასტი იდგა მადლის მუხის სის ქუტში, ეჭინა კელსაღებულს საწყალი, სუსტი, მუხსანე შეკობადი თვისი, რომელიც, და ესაღმებოდა მას, აგწოვდა ესაღმებოდა თავის სულს. მტრული

ბუნება სცხოვრებდა სიჩუმიში.

ღიზა ქვით-ქვითებდა, ეწასტი ცინკოდა. ღანებსა მას თავი, ღიზა წაიქცა, ღიზიოქა, გულები განუწყნო ცას ღ უუჩებდა ეწასტს თან ღ თან, ღ ბოლოს ადარა ჩნდა. აღმოძწეინდა მზე. ღ ღი-
ზამ, დატევებუღმან მანტოლ, დაუტევა გზმნობა ღ გონება.

ბოლოს მოძუნდა ღ მტეული ქვეყანა უჩვენა მტემუნ-
ვარედ ღ შეწუხებულად უოგულნი მშენებლებანი დაი-
ფანდნენ მისთვის, მას გულთან. ახ! (უიქრობდა ისი)
ჩისთვის დაჭჩი მე ამ უდაბნოში? რა მიჭეწს
რომ ან მივდეგ საუგანლის გვალს ეწასტისას?
ოში საშიში ან აჩის ჩემთვის; შიში იქ აჩის,
სადაც ან აჩის ჩემი მეგობარი. იმისთან შინდა
ცხოვრება ღ სიკუდილი, ანუ შინდა სიკუდილითა
ჩემითა მოვაჩინო უუფასოესი სიცოცხლე მისი.
მოიცა, მოიცა საუგანელო, მე მოგუჩინავ შენთან.
გიდეც უნდოდა გამოსდგომოდა ეწასტს; მაქამ
რა უიქრობდა ამას მე მეაფს დედა! შეაუენა
იგი. ღიზამ ამოიოხრა ღ რა მოიხაჩა თავი,
წუნაჩის სიამოვნოთ წავიდა თავის ქოხში. ამ სა-
თიღამ დღენი მისნი იუგნენ დღენი მტემუნჯისა ღ
მწუხარებისა, რომელნიცა უნდა დაეჭაჩა დედისათვის;
ამით უმეტესად იტანჯებოდა იმისი გული! მხოლოდ
მაშინ მიუცემოდა შვეპა, რომელსაც იქნებოდა
განმხოლოებული ტყეში, სადაცა თავის უუღლად
შეგებლო ედგა ცრემლები, ღ ეოხრა თავის
საუგანლის განშოჩებასედ. მანგაჯუკ მტემუნჯაჩე
6.

გუჩიტი შეაერთებდა თავის საზღალო სმას მის
 ოხვრასთან. მაშინ ზოგჯერ, თუცა მჭაკალჯერ
 მკინათ სხივი იმედისა, სხივი ნუგეშისა,
 განაბნეინებდა სიბნელეს სივარდისისა. მოდესაც
 დაბნუნდება ის ჩემთან, მოგონ ზედნიერი გიქმნები
 შე! მოგონ გამოიტყულება ყოველისაგანი! ამ ზეპირი-
 დამ ადისსეოდა იმისი მხედველობა, ვანდები
 ლოყებზედ ახდებოდნენ, ზე ღიზა გაიფიქრდა,
 მოგონც მაისის დღა ქადაგანს ღამის შემდეგ. ამ
 ყოფით განგლო ოქმა თქმე.

ეკთს დღეს! ღიზა უნდა წასუბიყო ქალაქში,
 რომ ეყიდნა ვანდის წელი, რომლითაც დედა მან
 მსწამლობდა თვს თქალებს, ეკთს დიდმოვანთა
 ქუჩებთანში შემოეყანა ბრწინვალე კანეთა, ზე
 განეტაში დანახა ექასტი. ახ! შეეკვლა ღიზამ,
 ზე მაჟანდა უკანა თქალებს! კანეთამ შემოუბრია
 გვერდზედ ზე მებრუნდა ეხოში. ექასტი გამოვიდა
 კანეთადამ ზე ანაკურდა კადეც კიბეზედ ასულას,
 მაშინ ნახა რომ შუცეს მოესხია ღიზა, ამანდ გე-
 ჯიოლდა დიდად, ანა მოუგონა წასუბი ღიზას, მხო-
 ლოდ დაგვალვასზედ წაგლო კელი მკლავში, აიყვანა
 მადლა, შიყვანა თავის კაბანეთში, დაკეტა კანები
 ზე უოხდა: ღიზა! გადმოიყვანე ჩემი გამოიტყუალენ;
 მე გიჟიქრე ცოლის შეკითხვა; შენ უნდა დამანეო
 თავი, ზე საკუთად შენის მშვიდობიანობისათვის
 დამიგონე. შე მაჟანდი შენ, ზე ექასტი მაჟანდა,
 ესე იგი მსუქნს შენთვის ყოველი კეოლი. აი ასა
 მანეთი, წაიღე ეს. ექასტიან ჩაუწყო ჯიბეში ჯუალეში,

ნება დამტოვებდა გაყოცო უკანასკნელად ზე წადი შინ. მანამდისინ ლიზა მოფიქრებინებოდა, ექნასტმა, გამოიყვანა კაბანეთიდან ზე უბნძანა მოსასახუტეს, წათა ჭაუცილებინა ქალი ეზოდამ.

გული ჩემი იყვება სისხლით ამ წამში მე ვივიწყებ გაცობირობას ექნასტისას-მხა ვად დავსწყევლო ის, მანამ ენა ჩემი ადამ მოძნაობს, ზე ცრემლი მოგონავს ჩემს სახესედ. ახ! წაგომ ანა ვსწყნრომანს ამ სემუქანად ნამდვილ ანბავს ნაცუტად.

ასე მოატყუა ექნასტმა ლიზა, წა უთხდა მივდივარ ჯანშიო? ანა, მანთაღია, იყო ის ანმიაში: ნაცუტად მისსა წომ ეომნა მტუტთან, თამაშობდა ქალადღს ზე თითქმის მნთლათ ენთიანათ წაგო თავის უბა ზე მამული. მალეც შაჩიგდნენ ზე ექნასტი დაბნუნდა ქალაქში უელამდინ სავსე ვალებით. იმას დანა ენთი მხოლოდ დონისძიება, წათა გაესწო-ნებინა თავისნი განემოებანი უნდა შეეწოთ ცოლი, მდიდარი ქაჩივი ქალი, წომელსაც დიდსანი იყო წაც უუვანდა ის, გაბედა ესე ზე გადავიდა იმასთან სადგომლათ, მხოლოდ შესწინა გულანწფელი თხვანა ლიზას. მანამ ეოვლისა ამის განშორებულად იყო ექნასტა. ლიზა წა გამოავდეს ქუჩაში მოსამსახურეთა, მეტად დაბნედილს ამ გვან სანინელებისაგან გამოუხიზლდა, გაწნა ისეთის მდგომიანობით, წომ ანა კალამს შეუწყლიან იმისი ადწეკა. «განა, განა, გამოავდო მე? განა იმას უუწანს სხუა? განა დავიღუპე! აი იმისი ფიქრი, იმისი გნძნობა! სასტრეკა გულის შეწყუბამ გაწყვეტინა ეს ფიქრი! ენთი გეოილი

ღუფა გაცი, ღოძელნი მდინარე ქუჩაში, მუხანღო-
 ვდა ღიზას, ღოძელნიც ეგდო მწაქედ შეწუხებულნი
 მწაქედ, ღ უოჯლის ღონის მიერით ცდილობდა
 საზნალოს მოძუნებასა. საზნალომ ღიზამ ახილა
 თქაღები, ადგა იმ კეთილის დედაკაცის შემწეობით
 ღ წა მძაღლობდა დედაკაცს, გასწია, ისე რომ, წელი
 ადამ მისდევდა, ცახცახით, თათონაც ან იცოდა
 სად მდინარე. «ჩემი სიცოცხლე ადამ შეიძლება,
 ფაქტობდა ღიზა, ან შეიძლება!... თქ, ნუგავი ცა
 მანც დამეცეს! ან მიწამ მანც ჩამდუნოს მე სწ-
 უალი! ... ანა!... ცა ან ჩამოვანდვია, მიწა ან
 გაიწევეს! სიცოცხლე მე.» წა გამოვიდა ქალაქი-
 დამ, ღინასა თავის თავი, ეჭოს ღწმა მდინარისა
 ზიქსა ჩადილში, მუწლის მუხებდა, ღოძელნიც
 წაოდენსამე კვირის წინათ იყვნენ მოწამედ მისის
 სიხანულის მოგონებათ. მოგონებამ შეამწოლა
 იმისი გული; საშინელი, გულითადი მწუხარება გა-
 მოიხატა იმის ზიქის სახეზედ. მაწამ წაოდენსამე
 წამის შემდეგ ჩუარდა ღიზს ფაქტში, მიხედა, მოი-
 ხედა, ღ ღინასა ქალი მეზობლისა გლეხკაცის
 (თხუთმეტის წლისა.) მიმაჯალმან გზასა დაჟმასა
 მას, ამოიღო წა ჯიბითგან ათი თუშანი. ღ წა ამდე-
 ვდა უთხრა: «საუვანელო ღოძ ანნავ! საუვანელო
 მეკობალო ჩემო! წაუდე ეს ფულები დედა ჩემს,
 ღქუთს გაძლე მოწამედ, წო მოზანულო ან ანის,
 უთხარი, წომ დიდი ღანაწული მაქვს მე იმისთან,
 მე უმაღალი საუვანულს ეჭთის სასტიკ კაცისას.
 ექ... წა საჭიწოა იმის სახელის ცოდნა, უთხარი

რომ მამტრუა, მიტყუნა ზე ფიცი გასტყუა. სთხოვე
ჩემს მშობელს მამტრუოს წაღ მამკეს დანაშაული
წინაშე მღუთისა ზე მისსა. ღმერთი იქმნება. იმისი
შემწე, ზე მეოხე, აკოტე ჩემს მაგიერ კელსულ. ესეც
უთხარა, რომ ღვაბაძე კელსულ კოცნა, უთხარი
რომ მე. » ესე უჯანსკნელი სიტყვა და სთქვა,
გაეჩანა ზე უცვხ ჩავადდა საწყალი წყალში! ანამ,
ამისმან მნახელმან შევივლა, დაიწყო ტირილი,
მამამ ვეკაფერი ვემ უშველა; გაიქცა სოფელში,
შეკრება ხაღბი, რომელნიცა და მოსტვივდნენ, გამო-
ათხივეს საბჭალო ღიზა: მაგნამ ნახეს რომ კიდევ
ღამერგალ იყო! ..

ამ უოჯით განუტევა თავის საცოცხლე მშვენიერმან
სულისა ზე ხოცცითა. ზოდესაც ჩუქნ, იქ, ახალს
ცხოვრებაში ვნახავთ ენთმანეთს, მაშინ გიცნობ მე
შენ, ნაწო ღიზა!

საბჭალო ღიზა დამახეს მდინარის ახლო,
მუხის ხის ქუჩში, ზე დაუღეს — თავს დიდი ხის
ჯუბარი. აქ ხშირად ვზივან დაუიქებულა ზე დაუ-
ღებულ ღიზას საუფავსედ; ჩემს თუალებში ციმცი-
მით მომდინარეობს მდინარე ცრემლთა; ჩემსედ
შეიადებენ ფოთოლნი.

ღიზას დედამ შეიტყო და სიკუდილი თავის
ქალისა, სისხლი გაუცივდა შაშისაგან, თუალები
საუყუნოდ დაეხუჭნენ. ქოხი დაცანოულა. მასში
ახლა მხოლოდ მღერის ქარი, ზე და ესმით ასე
ხმა იმა სოფელსებს, აშოპენ: იქ კუნების განსვე-
ბული; იქ კუნების საწყალი ღიზა!

ენასტი მძეფს თავის სიცოცხლეში იყო უბედური
 და შეიცუო ღიზას ხედი, ვენას გზით ვერ შე-
 ძლო ბიეცა ნუგეში თავისა თვისისა. თავის თავს
 სახედა კაცის შეჭლედა. მე გავიცან ის ენთას
 წლის წინათ, მანამდის გადგაიფლებოდა. თვითონ
 იმ სასტიკმან ენასტმან შიშბო ეს ანბავი ზე მიმი-
 ყვანა ღიზას საფლავზედ. ახლა შესაძლებელ ანს,
 იმ სოფელს იყვნენ შენიგებულნი.

გიორგი ანდრონიკოვი.

ქვრივის ღიბონებაი. (განგრძელება.)

დიდ ხანს იყო მეფე თანადი შესული ღრმა ფიქრში; დასასრულ მიიხედა მოიხვდა, თითქოს ჟნდოდა დაწყებულ იყო, ყუძს ხომ ადგინ უგლებდა მას, ზე ნაზა ღამაში გვერ აგრეთვე შესული ფიქრში ზე დადონებული, მეფე უბეძანა დიმილით: — შჯლო გვერ, ფიქრმა გამიტაცა ზე ღამადაცის საგანს გაჟიოდრი, შენ მაინც არ შითხანი შაკ ღიბონების დანიშნულება; თუ რომ საიდუმლო შენი სასაგებლოა, დმერთმა მოვასმადროს... ვიცოიო რომ ეგ საიდუმლო გერ შესცვლის საქანთველოს ზედსა... შეიძლება გვერ, რომ ჩემს ღროსვე, ანუ ჩემს შემდეგ, აქ მოხვდეს დიდი ცვლილება. ჩემს ხანში კაცნი უნდა ემუხრებოდენ ყოველს საქმესა. მე შინდა, რომ შენს გამოც დამუხრებული მქონდეს გული ზე სარიდისი. — დამინაშენ შჯლო, ვინ გინდა ქმნათ, ზე დიდას მოწადინებით ადვისტულებ სუკვილსა: ღანბი იქმნება — გაგამდიდრებ, უგჟანო იქმნება გჟანს მივსცემ, უთანამდებო იქმნება — თანამდებობას მივსცემ.

— თქვენნი დიდებულება მახედვინებს მოვასხენოთ ამ ღიბონების ხმაება. ორი უმაწგიაკაცი ეტებს ჩემს კელსა, ომნივე კადგი კაცის შჯლნი ადონ, ზე ან გიცდი, ვის მივცე მათში უზიდატესობა. დღეს მტოელი დღე ამ ღიბონებს გათანამდებ-გადებ ზე ვიტეკ.

— აჰი გითხად შჯლო, რომ შენის წინგაზელ მოუსკლელობის მაჩვენებელი მადტო ანასტასია ან იქმნებოდა, უბძანა მეუღე დიმიტრი: ახლა მათხადი, ვინ ადრის ის უმაწვილნი კაცნი, მე ამოგიწიეკ იმათში თუ შენ გვრე გავიბედავს.

— ისინი გახლავან-ერთი ქაიხოსრო ანდრონიკა შჯლი ზე მეოცე ზაზა თანხნის შჯლი.

— ბედნიერება! უბძანა მეუღე: ოწნივ უცხო უმაწვილნი კაცები. ზაზა ქანთუშლია, დალაგებულას ჭკუისა ადრის, კადგი ცხენოსანი, გაჟვადი, კადგი მოლაშადავე. — ქაიხოსრო გახლდა, ისიც კადგი გაჟვადი, მოჯიანით, მოხუშადი, უცხო ღვეჯნის მოთამაშე... მადტლად, მეც გამიძნელდება მათში ადმოწიეკ... ადმოიწიეკ ისა, რომელსაც უმეგესად უუწყებხად, ანუ რომელიც შენ უუწო მოგწონს.

— თქვენო დიდებულება! იმათს სიტყვიანთა, ოწნივს ერთ გჟანათ უუგადვან; ესე კი მადწმუნებენ, ზე მწონდეთ და მოგახსენო... ზაზა, რომელც შემადრეგია, უუწო თავმოწონეა, მადტიკის მოუგადეა, ამმადტანად იჭეკს თავის თავსა. ქაიხოსრო კი უუწო შინაუნი სოფლუნი კაცია... იმას უუწყანს წყანოები, მიწდგნები, ნადირობა, ჩიტები, ღვექები...

— ეხლაჰი მესმის მად ღამიონების დანიშნულება! უბძანა მეუღე: შენ მოგწონს ქაიხოსროცა ზე ზაზაცა, სოლო დადვანაც ოწნის ქიკის ყოლა ან შეიძლება, ამისთვის შენ ადრე მადლა ღამიონებს, ზე ის, რომელსაც ევლი გვრე დავიჭერ ზე მიწს დავცემა...

— ეც ადრის მნელი, თქვენო დიდებულება, რომ

წოდებოდა მე ან ვიღაც ვის მივცე მათში უზიარებლად სობა. ამისთვის სანადისხანათ ვცდილობდი ოცნებებში ღმერთების დატყუებას და ანცა ერთი ანა შენდებოდა მინს. —

— მაშ ანცონ ქათამიკოსს უნდა ვსთხოვოთ, რომ ქუჩიკებს ოცნის ქმნის შენთვის ნება მოგცესთ, უბეძანა მეუღე დიმიტრი: თუკი თათნებს ათი და ოცნი ცოლი ეყოლებათ, თქვენ ოცნი ქმნის წათ უნდა დატყუდობთ.

— დიმიტრი დატყუდობს. ჩემთვის ანცა ერთი საჭირო ან იუოს, მაგნამ თქვენს დიდებულებას რომ მოწადინებუდი ბეძანდებო... —

— მაშ კანკი, ჩემო ღამაზო ქუჩიკო! წადგანც ჩემის მოწადინებით იცნამ ქმნის, ნება მომეცე მე შეგათამაშო გე ღმერთები შენს მაგივრად.

— წოგონს გაგიბეძამ მაგას, თქვენს დიდებულებას.

— კანკათ, მაგნამ წინათვე გაუწეებ, რომ მე შენს საჭით მაგნამ სიმატევე აღწა მაქვს, და კანწმუნებ ჩემო ქუჩიკო, რომ ერთს წაშეგდ ან ქანისოსწო, ან ხაზა გაგონდებო მინს.

— კან თუ, თქვენს დიდებულებას, კანცე გაგონდ რომედიცა უფრო ან შემოდის თქვენს ფიქრში?

— ეგ წადა საუბრებელია! უბეძანა მეუღე: მაგნამ მაგისი წამადიც აღვიდია, ერთს ღმერთს ჩაუტყე ქანისთავი და შენს გუნებაში თითო სახელი ღამეკი შენის საქმისი. მე ხომ ან შეცოდებო, მათში ხაზა რომედიცა და ქანისოსწო! ახლა თუადი

ადევნე, რომელი მათგანი შეტოტე ჯაუცემა ძიძსა, ზე რომელი შეშჩჩება კელში, რომ შენი ბედნიერი ქმარი შეიქმნეს.

მეუვემ იწყო მადლსა სწოლად ღმომონებისა ზე სიმაღლით იჭუნდა მათ; ხოლო მესამე შესწოლასუდ, მან ვეღარც უნთი ვერ დაიჭყადა ზე ორივე გაგონდა ხალიჩასუდ.

ქმნივმა მხიანულებით გაიკასკასა.

— აკი გითხარი, ჩემო ქვრივო, უბძმანა მეუვემ, რომ დაბდური ვარ მეთქი: საშოც ზე სამის წლის მაჯა შენს მაჯასთან მოგონე მოვა!

— მაშ რა შეჩველება, თქუცნო დიდებულებაც, აკი მოგახსენეთ, რომ მე ბედი არ შეჩვევა გათხოვებაში.

— ბედის დამოწმება ადვილია. შენ მხოლოდ მითხარ; რომელს უნდა უუუბნარ იმ ყმაწვილ გაცუბში?

— რა მოგახსენო? ორივე მანწმუნებენ...

— არ შეიძლება, რომ ორივეს უნთ გუბარდ უუუბნდე, უბძმანა მეუვემ: რახან ეგრეა, მაშ ორივე უნდა გამოვსტადოთ. ეხლაგ გაგზავნე მსახური ზე ჯერ ზაზა დაიბარე, ჩემი აქ ყოფნა ვიარ შეატყობინო მას... დღესვე უნდა გადარწმუნეს იმათიც ზე შენი ბედიცა... რა კი მოვიდეს ზაზა ზე ჩამოგიდოს ლაზარაკი, შენ დაზიდდი მას შენს კელს, მხოლოდ უნთის პირობით.

— რა პირობით?

— უთხარ, რომ ეთანხმები შეიქმნა იმისი ცოდნა

მხოლოდ მაშინ, თუ რომ ის დაუტყვევებს თავის თანამდებობას სასახლეში ბ წავიყვანს საცხოვრებელად თავის ყმა მამულში ნოსტენს, სადაც მითომ შენა გსუქს ეოჟნა განმადტოებით.

— შეშდეგ?

— შეშდეგ შენ დაუნერგე მას ორი საათი მოსა-
ფიქრებელად, ბ თუ თანახმა გახდება წიგნად მოგ-
წეროს.

— ზა გომოა მანდედგან? მოახსენა ქალმა.

— ბოლოს ვნახათ.

მეფე წამოდგა, შევადა მეოცეს ოთახში ბ აე-
უჟდა კანებს უკან.

— ზას შეკებით, თქუწნო დიდებულებაც? მოახ-
სენა ქალმა განკვირებით.

— ან შეატყობინო შენს მიჯნურსა ჩემი აქ ეო-
ჟნა; ხმა მაღლივ ელაზაკაჲ, რომ მეც შესმოდეს.
გაბტუნდი, ფეხის ხმა ისმის. —

შემოვიდა ზაზა თანხნისმჯელი.

ეს იყო მშენებელი წამოსადები კაცი, შავი
უდიგაშებიანი, ელვანეს თუალებით, ჭკუიანის სახის
გამოთქმულებით. გაშედავი, ამხანგეჲული შეხედუ-
ლობა ანტყიცებდა მის გეთილშობილებას.

გამე გაწითლდა, ზა მოიწვია ზაზა ჩამოსაჯდო-
მლად ტახტზედ, ბ იფიქრა მან გუჟებაში:

— მეონია მეჟის გამოცდა საჭიროა ადამ ანის,
ბ ჩემი ადრეულება ამის დანახვის უამს მიმტყიცებს
რომ მე ეს უჟრო მაშჟონს ქაბოსტოზედ.

— გნენაც! უთხრა ზაზამ: თუმიცა გუული მოილ-

ტვიდა, მაგნამ მე რეკ გაგზავნე უთქმენ ბეძანებლოდ
დღეს თქმენთან ხლება & მოლოცვა ზინგელის
მაისისა, რომელთანაც დიდი მსგავსება გაქვს...
დღეს ბევრი გათვალისწინებ, მაგნამ ანა
შეონდა სიამოვნება თქმენის ნახვისა. მაგნამ ხომ
ანა გქონიათ? — ანა მდგენი ხანია დაჟან მინახვისათ.

— გვინება, გუშინ წინ აქა ბეძანებოდი?

— მანთაღია, გუშინწინ, მაგნამ უოგელა თქმენს
მოშორებოთ გატარებული ყაში მე წელაწადებათა
მინახს.

— თვეში მაისს შემადანე, წაში წელიწადათ.
განდაქციე, — სხუაც მოიგონეთ რამე, უთხრა სიტყვით
ქალმა.

— ანა გვინება, რომ მანთაღს გაშობ, იცინით.
რემს ტანჯუა, კნენა?

— მე მომეცემა სიტყვით, კნენა... ანა მდგენი
ხანია თქმენი მოშორებული მაისი მოდებულელია
& დაჩაგებული ბედისგან. —

— მაგნათვს გიძენი, კნენა, განდაიხსნათ.
დებელი & განდაქციოთ თქმენი სიტყვის დღენი
დაუსრულებელს მხარელებად.

— მეშინია, რომ მომეტებული მხარელებაც
ჩქანა ან მოგვწინდეს, კნენა. —

— მიბეძანეთ ერთი სიტყვა, კნენა, & მე მოვიბ-
მანებ უოგელს რემს ქონებას, რემს სიტყვებს
შესადგენელად თქმენის ბედნიერებისა. — მოლოდ
მიბეძანეთ, მოლოდ მასწავლოთ, როგორ უნდა
მოვიტყუო, რომ ბედნიერი მეოთ თქმენა.

— მე ვხედავ, ვნახო, რომ თქვენ მეტად მად-
ვის მოუვარე ბეძენდებით.

— უფრო უმეტესად მაშინ გაგხდი — რომელსაც
თქვენსი მომწინავენი სახე ჰაშვასხა გულის.

— განა მადიკის მოუვარეობა საჭირო არის
ცოლქმნის სიუყვარულში, ვნახო?

— განა საყვარელს უშლის წასმეს, ვნახო?

— მე მეგონა, ამიტომ მიჯნუდებოდათ საჭირო
აქნა განმარტებით ცხოვრება, განმარტება სახლი-
საგან და მომწინავეთაგან; ალბათი ან შეაჩვენეს მათ
სიუყვარულსა და ბედნიერებასა; წაგი მოსვენებული
უქმნებათ უფრონი მნაჯლის სხვა და სხვა ჭოკები-
საგან; ან იცით, რა ჩქარა დაიხადება ამით ყვე-
ლთა ადგენილ ცოლ ქმნის შოკის, და რა ჩქა-
რად სწივს მისის ბედნიერი დღეები გადგომად
მოგწინავეთა და ქმნილობის ქმნის შოკის
თვის დღეებად.

— მოგახსენო, ვნახო! კეთილშობილთა შოკის,
რომელთაც ან დაუძღაბლებით თავიანთი გვარი
შთანასწოროთ გაჰქონით, სიუყვარული ან უნდა
იყოს დაკნაღული და მოშიშანი, რომელთაც ადგი-
წებენ ხოლმე სამიჯნუროს წიგნებშია, და რომელიც
ახარებს მხოლოდ ჩემს გოგო ბეჭებსა... განა
დამეითი იმიტომ აძლევს-კაცს ბედნიერებას, რომ
სიუყვარული ჩაუღას? განა ბედნიერება თვის კაცმა
უკლავს უნდა აჩვენოს ამბარტაუნდით, ამიტომ რომ
აქედგან დაიხადება შუნი მტრისა, და ხოლო შუნი
უფრო ამადღებს ბედნიერებას... კეთილ შობილთა

მათ იკეთებთ კელესზედ ზგულზედ ბნელიანტებსა? განა იმიტომ რომ, ხალხმა წახოს?—თუ რომ იმისთანა ადგილს იდგები, რომ ვეკაგინ ვერ წახვს შენს ბნელიანტებსა, ან დაწქმუნებულ ხან, წელიწადში ერთხელაც ან გასხნი უუთსა რომ წახო ისინი, გაკელება ხომ ჟიქნათაც ან მოგვიკა... უაღბო ჟიქნია მითომ სოფელში უფრო ბუნიედი იყოს მიჯნუთ ცხოვრება ქალაქზედ... ჩუქნი ალაგი აქ ანის, სასახლეში მეუღის თქალ წინ, რომ აქედან ავმაღლდეთ ზ მოგვეპატოს ხანისხი ზ საელოვნება... უოველი ესე შენთვის მინდა მოვიპოვო ზ დაჰამხო ჩუქნის სიუჟანულის ცამანზედ... ქკრივი ყუენს უგდებდა სიტყვებით, მაგამ, თითქოს დადაც მოაგონდაო, უთხრა მან:

—წასაც ბდმანებ, კნიახო, ჩემს გულში ან შამოდის. მე მანტო სიტყვებით ან მინდა ვიყო დაჯერებული თქუქნის სიუჟანულში. მზათა ხანთ, შუქნიწიწი უოველი თქუქნი ზატვის მოუჟანეობა, უოველი თქუქნი ოცნება ხანისხის მოპოებაზედ ჩემს სიუჟანულსა?

—მე მათ მოუმატებ ჩემს სიტაცხუესაცა.

—მე მაგოდენს ან ვითხოვ, უთხრა დამაჰმა ქალმა; მაგამ თუ რომ გნებამს მიიღო ჩემი კელი, უნდა...

—მა? დავიპუქა სხანსეთი ანუ ინლოეთი?

—ანა, ეგენიც მეტად შოწნს ანთან. უნდა მოიგონო, კნიახო, რომ ნოსტენში გაქუქს მამულები.

—ღიბს, მგონია, ენთი ქოხი მაქუქს კალოთი

საბძლით, უთხრა ზაზამ.

— უოველნი თაგის ქოხში უფაღნი აწიან. დაშო-
ჯვეწეთ, დღესვე დაიზანე ცხენები.

— ამისთვის, რომ წამიყვანოთ იმ დაბაღს ქოხში
სადაც ჩუქს ჯუგანს დავიწვეთ თქუქს აზნაუტთა
და გლეხთა საშუაღ. ჩვენი ბედნიეკება და სიუჟანუღი
იმ ქოხს სასახლულ განდააქცევენ.

— და საოცარი ფიქრი მოგსჯლიათ, კნეინავ,
უთხრა ყმაწვილმა კაცმა: ესმედ მისანს თითქოს
აქ ბეკნი? კმაყოფილებითა და სიამოვნებით მოდ-
აღულ ხანთ და ეძებთ განმადტობასა, მაშინ რომდ-
საც მე დანშუენებით ვიცო, რომ თქუქს თაობითვე
მტერი უოჟილხანთ უოვლის უზომიერობის კმაყო-
ფილებისა... მაგნაჲ მე მანც თანახმა გახლავან
უოველს თქუქს ბეძანებასედ.

— კარგი, უთხრა ქალმა: მაშ იმედი მექმნება;
რომ ხვალ ან ზევ უეჭველად გავალთ ქალაქიდგან
მეც მანამდისინ ჩემს თადანოგს შეუდგები... ზო-
ღოდა, მე კიდევ ერთი დამავიწყდა...

— და?

— ესა რომ წასვლის წინად მეჟეს ანა გარე-
ზაგნე სამსახურნიდგან განდადგომაზე.

ზაზა წამოხტა გაოცებული!

— დას ბეძანებ. კნეინავ, ეგ დაღა საჭიროა?

— მე მოგახსენებ, რომ თქუქს კვლავ შეიძლებთ
ადანსულოთ აქაუნი თანამდებობა ნოსტრენში-მყოფი?

— რომდესაც იქიდგან დაგზნუნდებით?

— ადამ დაგზნუნდებით.

— ადამ დაგბრუნდებით! განიშოვება უმარჯლმა
კაცმა განგებულების ხმით. მან სად უნდა ვიცხოვროს?

— ნოტენში.

— შოფლი. საუბრელო!

— მთელი სამთარიცა, და შეძლებ კიდევ საუბრელო,
კიდევ სამთარიცა დასრულებამდინ. აკა მოგახსენეთ
ად მიუხრან ქალაქში ცხოვრება, აქ უნდა ხმარება,
ჭოტო, შექცევია... მე მანდა დაგტყვე ჩმინდას
მანქანი, ბუნებისგან დახატულს ალაგს, სადაც მე-
გობრად ღამისანად შეუღლებიან ბატონები, ხოლოები,
გლეხნი სოფლისანი... მგონია თქუწნოვს სულენთი
უნდა იყოს, კნაზო. თქუწნ ბეძანებთ, დოჰ. ბატონი
და სახელი გინდათ მხოლოდ ჩემთვის, მაშასადამე მე
უფრო გიუხრებთან, ვიდრე დიდება, და ჩემთან დროების
გატარებას იმჩევ, ვიდრე აქა იქ საბაქეთისაჲნ
სიბრწყინა.

— კანტათ ბეძანებთ, კნენავა, მაგნამ...

— ეს გახლავსთ, კნაზო. გაწდაწუვეტილი ჩემი
ზიკობა. — ზიკოწილი ჩემის გახსოვების ზიკობა
გეუთვნოდა ჩემს მოხმელთ და ნათესაობას, ხოლო
ქუჩიობის აღმატება ეს ანის, დოჰ შეოწმეთ თუთონ
ადმოიჩრევს საქმისა და თუთონ დაუდებს ზიკობას,
წაბბანდით შინა, მოიჭიქრეთ და თქუწნა მახუსი
ოქს საათს შეძლებ მატნობეთ წერით. მშვიდობით.

უმარჯლმა კაცმა ციკად დაუგნა თავი და გამოვიდა:

— ჩემო ბატონა ქვნიკო! შექმოვენიკა მეუვე
შეოქვს ოთახიდან. მე დიდად კმაყოფილი ვარ:
კანტათ მიიყვანე ხოლოდმდე ღამანდოი სახასთან.

ახლა ქაიხოსრო დაიბადე, იმათ ჩემის სახელობით დაწინაღობი განჯაში მდივანზეგობა, და იმ ქალაქის გამგეობა.

— თქვენს დიდუფლებზე! ან რეგებ გამოხმანებას?

— ანა, მეგუენი მოგლებულნი ანთან სიამოვნებას თაფიანთის ყუჩით გაეგონონ წამი, ანუ მანთალი ანუ ცუყილი. ვნახით ქაიხოსრო წას გეტყვის.

— წამდენსამე წამს შემდეგ კნენას კეკეს მოახსენეს ქაიხოსროს მოსვლა.

თავადის შკლი ქაიხოსრო ანას ჟღით ან წამოუვიდოდა მეტოქესა თვსსა ზახასა. ესეც იყო მადლის ტანისა, ლამაზი, ჭკულოთქადა, ხუჭუჭი თიანნი. ამას უყუანდა საკრავი, მინდოკი, წყანოები, ლექსები, — მთელი ბუნება. ამას უყვანდა კეკე ადვზნებით, მაგწამ სიუვანული მისი იყო გაუბედავი, მოშიშადი, იდუმადი, და მხოლოდ მისგან შეთხზული ლექსები ამხილებდნენ, რომ გუდი მისი შეზულობადი ანის ვისამე ტყუასაგან. —

ზინქმდეს შექოსულაზედვე, ქაიხოსრომ ჩამოუვიდოდა ლანადაკი კეკესა, რომ კაცის ბედნიერება მდგომარეობს სიუვანულში, რომ ნამდვილი სიუვანული ურადება შეკრებალეხასა, დიდებასა, დაცინვასა ხალხსაგან, მშენებნიერებასა, რომ მას უყუანს განმარტოებთი უოუნა თავის გულის ადმოჩნეულთან უმოწმოდ, უმშუენელოდ...

— წით დამოტყიცებ, კნიახო, შენს სიუვანულს? ჰეითხა ქალმა.

— ყოველი, წაღ კი შესაძლებელი აქნის კაცისაგან.

— მე დიდ ბატონის მოუვალე ვარ, უთხრა ქალმა.

— შე მაგას ვეწიღები, უთხრა ვაჟმა დაღონებით.

— მაშინ გეკადრებ შევითქვამო ერთმანეთს? უთხრა ქალმა: მე მინდა რომ, ჩემი ქმარი იყოს ყოველგან დინსეულად მიღებული და სახელოვანი თანამდებობით.

— მაშინ შე უნდა შეუდგე ცდილობას, წათა შეფის სასახლეში ვიშოვნო წამა თანამდებობა.

— თქვენ ხომ მოგვხსენებთ, კნაზო, რომ მე იულონის მონათლული გახდავარ და შევეცადე იწაფე ჩემი დიდი მწყალობელი ბაბუა. ჩემი თხოვნით მათმა დიდებულებამ უკვე დაგნიშნათ მდივანება გავყავი. შემდეგ უკეთესი ადგილი შეიძლება გამოვიხსნათ სასახლეში.

— წათ გვანდა, კნაზო, მდივანებობა ან უკეთესი ადგილი სასახლეში. თუ რომ აღმართი მხოლოდ თავის საამოვნებას ეძებდეს, მა შედგება ფოთლებს, წყაროების ჩანჩქარს, ბუბულის სტუენას... ორი გული რომ ერთმანეთისათვის ივლტოდენ, ერთგუებად ზღმობდნენ სიუჟანულსა, მათ წათ უნდათ ხალხის ზიანში შეცქედა, წათ უნდათ შეძინება ანუ დიდებისა ანუ ხაზისხისა.

— ანა, უთხრა ქალმა: წაღ თქვენ მომთვალეთ კნაზო, მაგ გვანდა ცხოვრება მწყემსებს შეეფერებათ. კეთილშობილთა ხალხთა უნდა ესმოდესთ მდგომარეობა მამულისა და მეფისა: მხიარულობდეს მეფე-მხიარულებდნენ თვითნაც; მსწუხდეს მეფე-მსწუხდნენ თვითნაც. კეთილშობილთ ვაღია დაამყაროს ზღმბე-

მეზღუდულია და შეუძლებელია თვით თავისი
ფაქტით, შიშით, შიშურგელობით და თვით შეუძლებელ
განცხადებას უსაჩუქრლოდ თავისთვის და მამულის-
თვის... მამულის ამაღლება და დამდადება უნდა
შინაგან თავის საკუთარ ადამიკლესად და დამდადე-
ბად. ესეითისა ფაქტისა, ესეითისა მოქმედებისა
უნდა იყოს ჩემი ქმარი. ესეით მიაღიოთ ეს შინა-
ბენი ჩემი, ჩინაზო, თუ არა? თუ ესეით, მომიტია
ერთი საათი ვადა, რომ თქვენს თანხმობა წიგნად
მაცნობოთ, წათამცა ბოლოს თქვენგან ან მქონდეს
საუგედოდა იმულებულ თანხმობაზედ. მიხედნით,
იუქცეო. მშვიდობით.

— აქ ვაქცი ადამ უნდა, გენინაგ! უთხრა ვაჟმა:
მატ უმძიმესი იქმნება ჩემთვის თქვენგან დადებული
შინაზო, ევოლენ უბედურებისად შეეცადეს ჩემს თავს.,
დადგანდა შეცოდებისა, დასაუფლება მისი თქვენთვის
აქის სასამოგრო. მხოლოდ მიხედნით, რომის
მქონდეს უტყუესი და უბედურებისა იმედი- თქვენის
ველის და გულის მულობრულობისა... მქონის, რომ
ყოველი ესე ან იყოს თქვენს და სიხმარი..

— ან იქმნება ოცნება, უთხრა ქალმა დამიდილით:
მხოლოდ მეუფე დაგვიანიშნა მსგავსი ბედურების
დამოსა.

ქანოსილი გამოვიდა ატყაფებით.

— მადა მეუფელსა, რომ სახამაც გამოაცხადოს
თანხმობა ნოსტრინი სამეფადი დასახლებას! მყო-
ქცობდა ლამაზი ქვრივი. —

ამ დროს მეუფე გამოხმადნდა სამადავიდვან.

— ხედავთ თქვენს დიდებულებაც, რომ ჩემი საქმე უარესად გაიხლართა? ორთავე საქმეში გამოცხადეს ჩემგან დადებულის ზნეობის აღსრულება... გზებამ ჩემი საქმე ისევ ღამიონებსზედ მავანდებია.

— ღამიონები საჭირო აღაქმის.

— ღოგო? განა თქვენს დიდებულებას დაწმუწებული ზნეობით, რომ ჩემი ბედი გააღწედა?

— სწულებით დაწმუწებული ვარ... ქაიხოსროს შემცდრად უფუძნებ საზახედ.

— ნება მომეცით, თქვენს დიდებულებაც, ან გეთანხმო მაგახედ, უთხრა ღამიონით ქალმა.

— ღატო?

— კახეთი გოჟანსთ ზე კახელებს სწყალობთ. ამისთვის მეც საქმოდ კახელს მიანჩევთ.

— მანთალა, მაგნამ, გეწმუწე, შულო კეკეგა, რომ ამ შემთხვეულებაში ჩემი სიუჟანული კახეთისადმი ან აღის შემწე ქაიხოსროსი... ამას გააღდა შემცდრანი ანაზ, რომელნიც ჰყოქნობენ, მათში უხლაც კახელნი უფრო მიუჟანდნენ ქაიხოსროსზედ. მანთალა ოდესმე გცდალობდა, მსუგნა, რომ კახელებს ეჯობებინათ ქაიხოსროსისათვის, ეს იმ დროს როდესაც ვოჟა კახის ბატონი, მანამ წაღებოდა გლეხმა შემამბედა ზე მათსა: „კახეთის მამაო ზე ქაიხოსროს მინაცვალოვო“, მას აქეთ იგაღებია ავახილე ზე შეგამცნე ჩემი შემცდრომილება ზე ზინჯურობა კახელთადმი... ბეგჯელ დაგუაჩე იმათი ნაკლებულება; ბეგნი ვეცადე ზე გეწმუწე მოვიყვანე ესენა ენის წიგნზედ ქაიხოსროსთან... ბეგნი კანგი ოჯახიც გააღდავასხადი ქაიხოსროსგან

კახეთში, რომ მიეღოთ მათგან ზღილობა, ქვეყანა
დაზარალები, მაგრამ შრომა ამოდ მჩაგრებოდა...
მანჯვენი კელი ზე თქალა კახეთსად მეჭინა ზე მან-
ცხება ქანთლსად... მაგრამ ესლა ონიკვი მხარეს
ერთის თქალით ზე ერთის გულისთ უყუძეს, თუშცა
გულისტყინელობათ ვხედამ, რომ, ვითარცა დღე
დამუსა, ისე ქანთლის კეთილშობილობა მსჯობს
კახელთა გლეხ კაცსად ზი გვენ ვიტყვი მაგას: გლეხი
კაცი მსჯობს ქანთლისსა.

— მაშ რემოვს რათ გსუდთ საქმოდ კახელი?
მკითხა გვერე.

— ერთის უვადილით გაჩაფხული ან იცნობა...
საზოგადოდ სხვა ანის ზე თუთოველად სხვა.

— მაშ თქვენნი დიდებულესა დანწმუნებთ მჭიქ-
რობს, რომ ქანისხლო მსჯობს ზაზასა?

— მხოლოდ სიუჟანულში შენდამი, ზე ანა სხვა-
ფიქვ.

— ეგვე ჯერ მსწონედ ან ვიცით. უნდა მოუ-
ცადოთ...

— აი მაგას დამტკიცება, უნდამა შეუე, რა
მიუშვიანა კელი მსახუროდ, რომელიც შემოვიდა.
დაბეჭდილან წეწილით ზაზასაგან.

— გვერე მოუთმენლობით გაწდაგლიჯა ბეჭედი ზე
წაიკითხა.

— «კვინაჲ, გვერე! გვერდები შამის რემის საფლავსა,
ზე დედის რემის სულისა, რომ მე მიუყანხან ისე,
როგორც ჯერ რემს გულს ანცა ერთი ქალი ანა
მუჟანდებია. შენა დაკანგვა დამამტკიცებს რომ

ჩემთვის ბედნიერებაც ადამ ანსებობს ქქსყანაზედ, მაგნამ მე თავადის შუღლი ვამ ზე ვემსახურება დიდ მეუღე იწაქლისა, ბძმენსა ზე გმიანსა. ჩეჲ სიციტ-ხლე ზე სისხლი ეყუთუნის მას. მე ან შემიძლიან დაგმოყ უსაქმოდ, ან შემიძლიან დაუტევო სამსა ხუჩა მასი, ან შემიძლიან...» ზე სხუანი ზე სხუანი, გააწვევტინა მეუღე. ეხლა ჩემო ღამაზო ქჭნაგო, შენ შეგიძლიან დაიბაძო ქაიხოსრო ზე გააბედნიერო.

მა ქაიხოსრო მოვიდა გვეს სახლში ზე ნახა მერ მეუღე, იგი განცვიჟნდა.

— კნაზო! უბძანა მეუღე: ზაზას უუტყაძს ჩუქნი წაფლული გვე ზე თხოულობს ამის კელსა; მაგნამ იმის მე უუჩო უუტყაძან გვეზედ, ამიტომ დომ ანა სუჩს დატევება ჩემის სამსახურისა. ხოლო შენ გვესა უუჩო გეხათება, ვიდრე ჩემა ამიტომ დომ თანახმა ხდება ემსახურო ჩემს ვაძს წინ, მხოლოდ გვეს სუჩვალათ... აქედგან მე ვხედავ, დომ ზაზა კანგი დივანგვი ზე ვეუბაში შეიქმნება ჩემა ზე შენ ეწოგული ქმანი გვესა. ამისთვის მას ვაძლეკ უოდაიასაულობას ზე ვისტუმრებ უწვეგანში ზე შენ გნიშნამ გვეზედ. — ამა სიტყვებით მეუღე გამოაძმოქაიხოსროს თითიდან ბეჭელი ზე გვეს გაუყოთ, ხოლო გვეს ბეჭელი მაძსცა ქაიხოსროს ზე მსოქტა დამილით: იმედი მაქვს, დომ ხუად სხუათა სტუმართა შოჩის, მეც ან ვიქმნები დაგიწევბული თქქსნგან... ოჰ, მა ბედნიერი ვიქმნები, დომ ჩემს უძლუჩს ძაღგებშიც ჩასდგეს დამდენი მე წუჭთი თქქსნის ახლის სახსლისა... მაგნამ ამა

აწის ნატყმა... დროს ქათამი ვერ შეაყვანეს
კადი!.. ეს ანუკეებს გლახაკთა და ეს აწიწიანებს
დიდთა შეუთა მათთან.. მშვიდობით! ისინი მოგნეთ
გადე დრო გითხრობს.. შეუე გამოხმანდა და
დაუტევა დანიშნულნი. იმ ნეჭის მდგომარეობაში,
რომელსაც უოგელნი ახალნი
შეუქანებთ დანიშნულნი ადვილად წამო-
იდგენენ, და რომელიც შთება ტყბელ მოსაგონებლად
ვტყუდსა სიტუაციასა შინა კაცისასა. —

გრიგოლ რჩეულოვი.

ს ა მ გ ზ ა გ რ თ წ ე რ ი ლ ე ბ ი .

წიგნი პირველი.

27 ივნისს 1857 წელს.

ს. კავთიხევი..

საყურადღო მეგობარი ჩემო! ვისწავთა გზიდან
წიგნის მოწერასა, თუძცა დიდად დაღალული ვარ,
და გამოვიანე თქმით ვეწმადენ გზა და ვისვენებ
ერთს ბაღში, მშვენიერის ხის ძირს. ხომ იცით
რომ მიუვადს სჯა, და ამისთვის შოთხიდან გეტყვი
ჩემსა აზრსა მოგზაურობაზე: ერთი უფლოსოფოსი

ამტკაცებდა «ვისაც ბევრი უმოგზაურწია, მძახ ომი წილი მეტი უცოცხლოა » რომელი ან დათანხმება ამ აზრს? რომელი მიიღებს ამას წინა-აღმდეგად? მოგზაურობა ანის წამალი ყოვლის სნეულებას; მოგზაურობა ანის წყალო ყოვლის განათლებას, მწავლისა, გონების გახსნისა ზე თუ გნებასთ საგანი ყოვლის მშვენიერების თხზულებასა. მოგზაურობით შევიძლიანთ შეიტყოთ თხზება ხალხისა, ზნეობა, მწავლა, ჩვეულება ზე სხ. მაგდამ ძნელი ეს ანის, ახლანდელს დროში ყოველი სასარგებლო განზრახვა მოითხოვს შეძლებასა, რომლისა საშუალობითაც შეიძლოს კაცმა მოიუწიოს თავისი განზრახვა სისრულეში. მსუქს ძალიან ნახვა, საფუძნგუთისა, ანგლიისა, იტალიისა, რომელსაცა ბამბერ საქართველოს. მეითხავ მეფობაო ჩემო! წადა გიშლისო?... ამხელ შეიძლიან გაბედვით მოგიგო: ჯიბე!... მაგდამ დავიჯერო, რომ უეჭველად უნდა ვნახო ვგრობა, სადაც შეძეძლოს მწავლის მიღება განკეთების მიხედვით?... მე სანწმუნო ვარ, რომ ანთან ქანთველნი, რომელნიცა მიეშუტებიან ევროპის სანაჟად, ზე თავიანთი საქანთველო ან უნახვსთ. ქანთველს ან ენახოს საქანთველო! თქვენ წა გგონიათ? დავიჯერო რომ ან იუოს დიხსი ნახვისა ქანთველთათჳს საქანთველო, რომელიცა შეიტავს თითქმის ექვსა სამეუოსა? დავიჯერო რომ ამ ექვს სამეუოში ანა იუოსა დიხსი შენიშნისა? მწავალნი! ძალიან მწავალნი შესანიშნავნი საგანნი ანთან! იმ გვანნი საგანნი, რომელთაცა აქამომდენ ანცა

ეჭვისა მწეწლის კალამი მოხვედრია. ღოგოც
ზემოთ მოვიხსენიე. თუძა მსუქს ძალაან ეჭვითა
ნახვა, მაძამ ჯერ დიდს ან მოგვეჩადება. სჯილუ-
ბითკან დავიწყებ, დავისენ ვნახავ, ჯერ ჩემს საქ-
ათველია ქაბოველი საქათველოს გუთოდ მე
კასკაზის მთის აქეთ მდებარეს მხარეს, ვანაძოტან
ხაღხნა ლაზარკობენ ერთს ენახედ, თუძა დაუწ-
მანნით ენა სხუა ზე სხუა ჩუქულებით, მაგალითად
იმეველნი, თუძა სხუა სამეფოყოფილა, თუძა დაწმავ-
ნით იტანს საუბარი, მაძამ მაინც ქართულს ენახედ
ლაზარკობენ, მაშასადამე აძიან ქათველნი, ესე
იგი ქართულს ენახედ მოლაზარკობენ, აგვეოვე
მეგველნი ზე სხ.

ღოგოც ზემოთ მოვიხსენიე, ეს-ეს აძს ჩამო-
ვბტი ცხენითკან ზე გარდავხედ ამ კავთიხვას სოფ-
ლის ვაფისიც ბადში, სადაც ვისვენებ ეჭვის ხის
ძაბში, მაძამ გინება ზე ლანძღვა აძს, ღოგ
ჩემს თავზედ მოდის! ახ, ბოროტებაო! ნეტად თუ
და საზარდაა სმენა შენი, ზე ნახე მეგობრო ჩემო
თუ თუთან მოქმედება და იქნება? ჯერ წიგნის წეკა
ან დამისწულებია, ღოგ მაძიდა ეჭვი გლეხ-კაცი
გემელის ჯოხით, ღოგოც სჩანს ლანძღვის გარდა
თავის გემელს ჯოხითაც გვაშინებს, დადგანც
გავვერუო დალაღუდთა მეზავთა შესვენება ღო-
გოც მსჩანს იმას ბადში, აი მეზავთა ბატონი ზე
მადება, ღოგოც იტანს ამ სოფელში, მაშინ ღო-
დესაც ღოგ ჩემთა მსახურთა მთელი სოფელი შედ-
რეს ზე სხოვდნენ ნების მოცემისა. ის ქათველნი
9.

აღიწი ანდრას, რა ქანთველნიც უოფილან ადრე,
 როგორი ვწუხვარ, რომ დროებს ასე შეუცვლია!
 წესყოფით ზე და ანბით მოვიწოდეთ ეს კაცი, მაგ-
 დამ დას იტყვი. ამის შემდგომ ატვიტულა სხვა
 დედაკაცი, რომელმაც გაგვიანება ბადათგან ცხენები,
 მომიანხლოვდა მე ზე დამწყო დაბანაკი, რომელსაც
 ვუთხარი: დედაქ! განა ატრე მსცემენ ბატონს, და-
 ლულს ზე დაქანდულს მგზავნსა მეოქი? ფასი ვადღე
 ან გამოძახეთ ზე მიხსენსა «აწა, მუდო მე რომ
 შენს დუქანში შემოვიდუ, შემისვებო?» ან როგორი
 ღიბსება აქეს მეგობარო ჩემო ჩოხასა, ჩოხა რომ
 აწა მწიგნოსა ამას ხომ ან მეტყვოდა, ეცადე მეგობ-
 რო ჩემო, რომ ან ატრე მგზავნათ რომ მიდიოდუ
 ჩოხა. ცოცხალი ვისაუბრებ ზე ვაზარებ ამ წუელის
 სოფლითგან აეწას, რომელსაც ვსწუევდო, დადგანც
 ბუდობს ბოროტება ზე შეუწყნადებლობა. - მეოფეს
 წიგნს მიადებ საუვატელო ჩემო გოგონს ქალქათგან,
 სადაცა მიქდი მაქეს ამაღამ შევიდუ ზე თუ ვნახე
 გზაზედ რომ შესანიშნავი, შეგველად უოგელსავე
 წყდილად გაცნობებ. ახლა კი მშვიდობით, დამი-
 ლოდუ საწყალს მგზავნსა გზა.

შენი კ.

სადღესო ფურცელი.

საუვატელო წამქიბსელო! გოხოვ მიცნობდუ, მე
 გახლავარ მილაქუ. და ვქნა, დიად დიდი სათაკალო
 სეულა, მაგრამ და გაეწეობა. ის საზოგადოება,

მომელსაცა მე ვუყუარა ზე მომელსაცა ვიმყოფები, მოლაუბეს მეძახის. ილაჯია განუგებელი, ისე უბედურნი ვარ, თუ ერთი ხმა ამოვიდე, ვიდრეც იმას იტყვიან: აი დაიწყო მოლაუბემ, აი მოვიდა მოლაუბე, ახა მოლაუბეს ვკითხოთ, ეს წას იტყვას. ახლა ერთი მკათხო, წისთჳს მეძახიან მოლაუბეს? ამისთჳს რომ, მარადისათჳს, წასაც კი სიმატელესუდ ვილან. ~~წაკვებ~~ გულ მხურვალედ ზე ხანგძლივ, მოლაუბე ვარ! ეს ქვეყნა ასეთია, მანათლი რომ აკადის. წემს წვეულს საზოგადოებაში, (როგორ ან დაწვევლო, რომ ამ გვარი შესაძლებელი საგელი მიწოდეს) ახლასან ეშმაკად ზე ქაჯად, ერთი სიტყვა წამომცდა: მანათლად თუ ტყვილად, ეგ თქვენ იცით როგორც გინდათ იჯექეთ, მე კი მანათლად მიმანდა ზე. იმ ერთის სიტყვისათჳს, ცოცხა გწელა წმინდის სტეჟანესაჲთ ქუთ ან ჩამქოლეს! განა ტყვილია, რომ ქანთველების უბედურებით მდგომარეობაში ყოფნის მიხედნა ისევ თუთან ქანთველები ანაინ? ანა, ღვთის გულისათჳს მიზანუხეთ, ტყვილია? ამ თქმისათჳს ჩასაქოლი ვარ? ამ თქმისათჳს ზე ამასუდ ხანგძლივ ზე გმბობით საუბარისათჳს, მოლაუბე ვარ? მაგამ ვის ვკითხავ! ამისთჳს იქმნება თქვენც დამაწყოთ ლანძღვა; იქმნება თქვენც უკუმიდგო ზე მიუდგო წემს შესაძლებელს საზოგადოებასა ზე სიტყვათ: მანათლად რომ, სიმატელით დაუთქმევით მოლაუბეო! დაეხსენი, წაც გინდათ თქვათ, დაეხსენ, თქვენც გამლანძღეთ მოლაუბე ვარა ჩემის სიმატელისათჳს, ვიდრე ვიტყვი ზე განვიმეოდე, რომ ჩემსის უბე

დუჩებით მდგომარეობის მიხედნა კანთ თუთან
ჩუწნ ზე ამას კადეც დაჰპიტეცეს. —

სად იყო ჩუწნს ტუილისის ქალაქში ამისთანა
მშენიერი სახლები, მოგოგოცა ახლა ვხედავო? სად
იყო ჩუწნს ქალაქში ამისთანა ჩინებული ხიდი,
მოძელიცა აღშენდა მტკიცის მდინარეზედ? — სადაცა
ყოფილა ადრე კალო ზე საბძელი, იქ ვხედავთ სამსა
ზე ოთხს ეტაჟიან სახლებსა; სადაცა ყოფილან
ნახანგები, იქ ვხედავთ მშენიერსა ბუღვანსა, მოძე-
ლზედაც ნაცვალად ახლანდელის განათლებულის კა-
ტებისა, ურეკათ ნახიჩი! სად იყო ადრე ქართული
ტეატრი? მგონია საველიც ან ცლოდენ ამა უცნა-
ურის საგანისა! მგონია სმენათაც ან გაეგონათ
ჩუწნთა წინაშე. სადა გვექონდა ყუჩნალი ზე მო-
ძელი ცისკანი გამოდიოდა, თამაჲ მუჟას დროს,
მოძელსა საუკუნესაც ეძახიან ოქროს საუკუნედ!...
ეს ხომ კანგად ვიცით, ყოვლის ხალხის განათლებას
მდგომარეობს ლიტერატურაში, მოძელიცა ხსნის
კაცის გონებსა. დაჰი კაცს გონება გაეხსნა, დას
ანა იქმს? დას ან მოიგონებს, დას ან შეუდგება
გაბეღულებით? მაშინ ის დაადგვეს ყო-
ველსა თითქმის შეუძლებელსა საქმესა. ეს ხომ კა-
ნგად ვიცით ლიტერატურის საუკუნელი, ჯერ ანის
ყუჩნალი, შემდგომს-ტეატრი. ისე ზნუწნას იმ დღი-
დგან, და დღიგანაც იმყოფება საქანოველი, მუ-
სეთის ფანჯელობასა ქვეშე უმაღლესი ჩუწნის მთავ-
რობა, რომ ანასა ზოგაგს ჩუწნის კეთილ-მდგომა-
რეობისათჳს!... დას მტკიცებელად ამისსა, მოგვცა,

ჩუქნს სამშობლო ენაზედ ტყაყტა; მოგვცა ჩუქნს
 სამშობლო ენაზედ ჟუჟნალი, გახსნა ვაჭრობა
 ოთხეუთხივ & სს. ახლა ესა ვსთქვათ: მოვიზმადეთ
 ესე ყოველი მოცემული შთაფრობისაგან? გედუხადეთ
 მადლობა, ამ გვან შთაფრობის გეთილ განსჯასვისათჳს?
 იმ მადლობას მიიღებდა შთაფრობა სიხანულოთ,
 რომ მოგვემადებინა ყოველი ესე & მოგვეცა წან-
 მატებაში. მაგნამ რომ გვექ მოვიზმადეთ ნიკვედით,
 რომ გვექ ვაწგნეთ მეორეს. წა ვაღიოთ ჩუქნ ამ
 გვანთ სასანგებლო საგანების მოსმადება! აბა წა
 ჩუქნს საქმეა? სად შეგვიძლიან! მხოლოდ დმეტის
 ამაში მოუცია ჩუქნთჳს ნიჭი, შე მოლახუბ დამიძახონ,
 იმას სულები, სხვას ტუტუტი & სს. აი წა მიდის
 ჩუქნში წამადებაში, ეს ძალიან დიდს ღოფს თა-
 მაშობს ჩუქნში! ძნელი ეს ანის, რომ დმეტის
 მოუცია თვადება ახილებული & ანა აუხილებული,
 მაგნამ გვექსა ვხედავთ; ყურები მოუცია მსმენელი
 & ანა ურუ-გვექსა ვისმენთ! რომ ანა გვექსმისწა,
 მაშასადამე როგორ უნდა მოვიზმადეთ. თვადები
 გვაქვს, გვექ ვხედავთ, ყურები გვაქვს & ანა
 გვექსმისწა. აკი რომ გვექ დავინახეთ წა ქანთუფს
 ტყაყტში, თავი დავინახეთ; აკი რომ გვექ გავიგეთ
 წა სასანგებლო იყო თუ ანა, მოვსხეთ. როგორ
 ან უნდა მოგვექნო, რომ ანა გვექსმოდა წა! იქნება
 იფიქრეთ, რომ შთაფრობამ მოგვიანა! ანაოდებს
 თუ მოსნობა უნდოდა, თავდაზიკველად წაღათ მო-
 გვეცა. ეს ვანგათ ვაღიოთ, წამწავს იტყოდნენ ქან-
 თული წანმოღვენა ანისო, ისე მიწობდნენ ქანთ-

კვლევი თავიანთი სამშობლო ენახედ წაშლიდგენებთან-
გან, თითქოს ჭინი ანისო და ღოდესაც იქმნებოდა სხ-
ვათა ენახედ, ფეხებს მაიმტკეუდნენ! ჩუქნი დიდი აიწე-
დატონი მამობნივ ჩაუნავს ჩუქნის, სიამოვნებისა
და სასაძებლო საქმისათჳს. მთავრად იმასა,
ჭგონებდა რომ გვიამებოდა დიდად და სასიამოვნოდ
მივიდებოდა, თუ გი ანა გესუქს, ან ვნახავთ ღვთის
მოცუქულის ღიტონის თქალებით, ან შეგისმენთ
მსმენელ ყუბებით, წად შეგვაწუხებს. თავისი მოცუ-
ქული თვითანვე მაიღო, მხოლოდ დაგვაკლდა ჩუქნი
თუ გვესმოდეს, «კაცი ნატოგსა შინა იყო და ანა
გულის სმა ჭყო.» ბეძანებს სადმითო სიტყვა. ტე-
ატონ ვიდა ჩივის, ამასა გჩივი ახლა, რომ ჩვენს
საბჭალოს ცისკანსაც ამისთანა ხვედნი ან დაეცეს!...
ჩუქნის ჭკუისაგან ანც ეს ანის გასაკვირველი!
მაგი ცისგანხედ დავიწუე ლაზანკი, თავდაზიწველად
ეს უნდა ვსთქვა: უკალმან წედაკტონმან ცისკანსამ
დაგვიბეჭდა ონი განცხადება ყუბნაღვი: მაწველის
განცხადებით მოიწვევს ყოველთა ქანთველთა გულის
მოსაწყევად, წადგანც გასჭინების გამოცემა მცინეთა
კვლის ომწეწთა მიხედვით. იმ განცხადებაში გულ-
წეწელობით აფვიანებს თავის წედაქციის შეუძლე-
ბლობასა. ეს თუ განი ვანთ და მცაწედიტონი
განძნობა გვაქეს, დიდი შეუწაცაყოფა ანის ჩუქნი-
თჳს, ამისთჳს რომ წედაქციის სიდაწიბე, ანის საზო-
გადოების სიდაწიბე, წადგანც ღიტეწატუწა საზოგა-
დოა და ანა კეწდობითი. ყოველი ქანთველი მოკალე
წანს თავის სამშობლო ენას მისცეს შემწეობა....

მეორე განცხადებაში (მეათე ნომერში) გვაწერს, რომ კელის მომწეწათ ვითომც ვეღარ ასდიოდეს! აი სიტყუვე! მე ესეც ვიცი, რომ კვიტანციას ძალის ძალად მიაყენებს სოლმე კაჩხუდ. აი კიდურ დიდი შიშურატსაყოფა ჩუწნთვს. ზიწველი რედაქტორისა (მაგდამ ანცა თუ გასამტყუნანია, ქანთველებს ყოველთვს ძალა გვაბედვინებს) რომ კანდკან დაქქეს კვიტანციები ზე მეორე ჩუწნთვს, რომ იქამოდენ უგრძნობელი ვართ ზე ანა გვესმისდა, ჯნთი ზიწი თუთან თავისის ნებათ ანაოდეს ან მივა ზე ან მოაწერს. კელსა. ახლა იუიქნეთ, ეს უფუნალიც რომ მხუტავსად ტუტრისა მოასპოს, ვინ იქმნება მიზეზი: ჩუწნა თუ შთავნობა? ჩუწნ ქან-თველები სომ გტუყუათ საზოგადოდ ზე უიეტებად მიზეზნი ყოველისა აშის სასაჩებულო საქმის მოს-ზიბისა, ანინ უჟაღნი წანმომადგენელი საზოგადოებისა, რომელნიცა ატაებენ მხოლოდ საველსა ზე სწულებით კელითგან ანა გამოუთნა! აქ ანის მიზეზი თუთან საზოგადოებაცა, ასე რომ, მად ვიწჩეოთ იმისთანას ზიწს, რომელსაცა სწულებით ანაუერი ნაყოფი ანა გამოუთნა საზოგადოებისა სასაჩებულოდ? ზიწველი მოკალეობა იმითი მდგომარეობს მასში, რომ ჩვენ ყოველთა ჩაგვავონებდეს ყოველსა სასაჩებულო საქმესა. იქნება ანა გვესმისდა! მაგდამ მნელი ეს ანის, რომ მგონია ის უჟაღნი, ანა თუ სხუთა ჩაგონებდენ, თუთანაც ან იწერენ ზე თუ იწერენ, აქამოდენ უფულს ან შეიტანენ რედაქციაში. უბრალო საქმეხედ, ოდონდა კი საკმაყოფილო იყოს,

ოცს თუმანსაც დაჰხადჯავთ! ახლა იფიქრეთ, რა უნდა ქმნას სატოღაგმან უუწინაღის გამოძეგმან? რომ მოსპოს, იტყვიან დად მოსპოვო? იმას ვი ახად წამმოადგენენ, რომელი შეძლება მოსპოდოს გამო-საცემად. თუ აწიან იმდენი, რომელთაც ესმით ძალა ამ გვადის საზოგადო საგანისა, ისინი საუბედუროდ ჩუქსნდა-დაწიბნი აწიან ზე რომელთაც აქვს შე-ძლება, დიდს ხადისხედაც იმყოფებან, იმათ ისე გასცევიანთ. გული, რომ აწცა ქანთველებში ურე-ვიან ზე აწცა სხვათა სჯულის ხალხში. ახლა იმის-თანას საუბურში ვდგევანთ, ჩვენის დიდის იმუქა-ტოდის წყალობით, რომ დასადა ვიქმთ? მაგამ და გაუწეობა: გონება ჩუქსნი ყოვლის მხრით დაბნულია. მტკელი აქედგან ავიდოთ მაგალითი, რომ კაცი ყოველსავე თავის ახლს წამოსთქვამს უშიშად, ყოველს კაცს შეუძლიან სჯა, დოგორც ჭკუა უჭმის, მაშასადამე დას მოგვიყვანა ზე ვსხედვანთ; დას გვანგებს სხუთა განათლება. თუ ჩუქსნი აწ გავინათლოთ თავი, ვწეოთ, ვავითხოთ, ვიმუშავოთ, ვიბეჯითოთ, რომ თქვან ესენიც ხალხში ურევინო! ვიფიქროთ, ვიზნოთ, ვსაჯოთ, გზა გასხნილი გვა-ქვს, ალაგი გვაქვს უუწინაღში. იქნება დამცინოთ, ზემოთაც მოგახსენიე, ჩუქსნი თვსება ეს აწის; იქნება სთქვათ ეს სულები ვინ აწისო. დადგანც გსუხსთ. მოგაწეო ამ ჩემის სადაუბო - ფუტცლის ქვე-მოთ, აწა ნამდვილს გვანს, აწამედ თუთ იმ საკვლს, რომელსაცა ჩემი საზოგადოება მიწოდებს, ზე თუ უმჯეელად გსუხთ შვადყოთ, მაშადყო ზემოხსენებულს

საზოგადოებასა ზ იხ გეტყუით ვინცა უაჩ. უჩ!...
ეს წოგონდაც ფიქმან შონს გამიტაცა! მშვიდ-
ბით! ზოგი შემდგომს იყოს.. შენვეთ მოვიდა-
ხადავებ თქვენთან. ჯერ ეს საკმაო. მეუო ამდენი
დასუბობა.

მოგოაყბე.

ხ. ყ მ რ ო ზ ა თ ა რ ხ ნ ი ს ა .

ეწთ მენჯაძე ზამთრის დამეს, მეადანზედ სეი-
ნობდენ თუილისის წამდენიმე მოქალაქენი. დღლითაღლი
ღაშის მთვანე ყუჯრო განბრწყინებდა სისპეტაკესა
თოვლისასა; ვაბსუღთა ს. უბნობაში მსიამოვნელთა
სადამოს სახით სეიწნობელთა დაჰოთვეს მკაჟალი
ხანი, ხოლო სიმცივნეშან თჳსთა წესითა განუზო
სამოსელი, დაუადა მკლეებში ზ შეჟლოდნა იგანი,
მადტო თანხანი ან იცნედა თაგის თაგზედ სიცივეს.
მოქალაქეთა დააზნეს განშოვნება სიცივისა გამო ზ
ამობდენ: ჩვენ წამდენიმე საათი ვერ გავძელით ზ
ვინც გასძლებს მთელიღამე გარეთ უაწანოდ წასაკვი-
რეული კარგი ვაჟ-კაცი იქნებაო: თანხანმა მაწონა
თავი ზ დასამტკიცებელად ამის, წო შუშდლიან გასძ-
ლოს მთელი დამე, მოითხოვა სანადლეო. მოქალაქების
შხით საჩუქრად ადოქმული იყო ჩინებული ხალათი,
წომელსაცა ანა სცმოდა ქალაქში იმისთანა აწავის. ად-
გილი სადაც უნდა დაეყოვნა თანხანსა დამე. იყო ეწთი
დუქნის ბანი. მანთლად მოდგაწეობა იქნებოდა ამ
გვანდი ღამისთევსა, თუშტა იმის შრომასაც ან მივიდეს
დაგამტკიცო წოგოვც გაათენა დამე. დილით მივიდა
ზ დაუწყო მოქალაქებსა თხოვნა ადოქმულის ხალათისა,
მათ ანა სუწოდით მისი სიტყვა. უთოთ შენ ცეცხ-
ლი ქონაო, თორე შენ უბნალოთ ან შაიწყ-
ხებდი თაგსაო. თანხანმა წამდენი აწმუნა, წო
მას ახლოც ან დაუნახამს ცეცხლი, მადტო ბანიდგან
ჩანდაო, წო მახათაზედ ცეცხლი ბუჟტამდაო. ამი-
სგან ყუჯრო დაამტკიცეს მოქალაქებმა, წო თანხანს

სსუა- საუბრებლისგამო ცეცხლიც ქონათ. მათ-
 ლად ეწიმა ფალოსოფია (არისტოტელმა) კათხაზედ,
 წაღს სატეგებლობს ცრუო? უზახუხა: იმას, რომ, რომ-
 დესაც მანთაღს ამბობს, მაშინაც არ უჭეკებენო.
 აგრეოვე წახან თაწხანს ღაზაკაქა შექსნათა წამ-
 თენჯიკმე უსაუქუძლობა ჭ ატც ესლა პატაგი დადეს
 მისა ღაზაკასა, თუძცა მეფეედინაც მაახწივა იმა
 ანავმა. ქცევა ეს ღმად ჩაჩნდა გულში თაწხანსა,
 თუძც სიმხვილათა თჳსთა სიტყვათა იგი ატმბობ-
 ნებდა მოქალაქეთა აღთქმას გატეხასა, მაგამ ერთ
 დროს უჭრო მაიცაღა შუნი ეკო. მეფას სამხატე-
 ულოთგან ითხოვა თაწხანმა ჭურჭელი, მაიწვივა
 მოქალაქენი, შემდეგ შავიდა მეფე ჩააკლასთან ჭ
 სთხოვა მის სტუქრობაზედ, მასაც ენებანა მობძნებ ა.
 წიჩკა გამოვიდა საონში ჭ მიწოდებულთა სადილზედ
 გასწივეს თაწხანსკენ. სადილის დრო გაკადა ჭ
 სამხატობამაც მოაწია, გაწნა სუგრას არ ამღვეინებს
 თაწხანი, ხოლო შაბეზებულთი უიმწადით ერთი
 სტუქმატი გამოვიდა დასახედავათ სამხატეულობი,
 ხოლო წას სეღამს! თაწხანს შამოუწევია ერთ და-
 ფარებულ ალაგზედ დიდწონა ქაბები ჭ უჯდის
 გაცეშამო! გაოცებულთი ამ ქცევისაგან მოქალაქე
 შკითხამდა თაწხანსა; წასაშეკებო? აწაუეწსა, რომ-
 გოტც მე მახათაზედ ანთებულთი ცეცხლიდგან გაჭ-
 თებთადით, ეგრეოვე საჭმელი ამ შუა გულში დან-
 თებულთი ცეცხლიდგან მოგემხადებოდათო. შამტეობმან
 ამა ანახამ მეუემან ჩააკლამ, შექმნა სედილი, ჭ
 მოქალაქეთა სატცხვილეულთ ჩამოვიდეს თაგა.

ნ. გამრეკველიოვი.

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა .

მომაგალის, 1858 წლითგან, გვალად გამოცემუბა
 «ც ი ს კ ა ნ ი» ქართული სალიტერატურო ჟურნალი.
 აქამოდგე გამოცემულმა «ც ი ს კ ა ნ ი» ისე გა-
 ნადგება ხალხში როგორც სუბვილი კითვისა, აგრეთვე
 წერისა რომ შიკაგალნი ზიანნი შიკის ალაგუბითგან
 გვთხოვენ ზიანგულან იანგრითგან გამოცემულს წიგნებს
 გაცნა თხოვნა მათი წიგნის აღუსრულებელ, წად-
 განც წელაქციაში აცტა თუ ენთა წიგნი დაგვწიო-
 შიეს. ამას გაცნა წელაქციაში გვქონან შიკაგალნი
 მშენიენნი თხულებანი სსჟა ზ სსჟა ზიანთგან წად-
 მოგზაგნილნი, როგორც ახალნი, აგრეთვე ძველნი
 აქამოდგენ დაუქცელნი, რომელთაცა ვამხადებთ შე
 მდგომის წლისათჳს დასაბუჯდავად ზ რომელთაცა
 იმელი გვქცეს წადკითხამენ დიდის კმაყოფილებით
 შატკაცემულნი წესნის ჟურნალის მკითხველნი. ესე
 ყოველი გვამლევს იმელს, რომ თან ზ თან მაეცტება
 ჩუენი ჟურნალი დიდსა წადმატებასა. ამისთჳს ვხმა-
 რომთ დიდსა დონან-ძიებასა, მათა გამოვსცეთ მო-
 მაგალის წლითგან განჩუენიებებით ზ განგვცულებით
 «ც ი ს კ ა ნ ი» რომლისათჳსაც მოგწიწეთ ს. ზეტე-
 რბურდით ჩინებულთა ასოებ, რთ გვანნი. წადგანც
 წიგნები დაბეჭდებიან კელის მომწერთა მიგვდგით,
 ამისთჳს ვთხოვთ, მსურველნი «ც ი ს კ ა ნ ი ს ა» ამის,
 გვაცნოებდენ ადრე, ზ თან წადმოადგენდენ შესა-
 ხველსა უთლსა. ჟასი დამთების იგივე შუდი მანგთი
 გაცხადნი.

წელ.

ს ა რ ჩ ე გ ი .

წ ა წ ნ ი ნ ე ბ უ ლ ი ს ი ტ უ ჯ ე წ ე ბ ა , — ზ ო ე ზ ი ა : I. ნ ა ნ ა (ივ. კერესელიძისა) 1. — II. გ ზ ი ტ ა ჭ ი ა , (მუჟე ვასტანგისა) 6. — III. თ ე ჯ ლ ი ს ი , (ბე-საწიონ გაბაშვლისა) 7. — IIII. კ. მ. თ. (თ. აღ. ჭავჭავაძისა) 8. — IV. ე ვ ე დ წ ე ბ ა , (გ. წერეთლისა) 10. — VI. ა მ ა-ო ე ბ ა , (მისივე) 10. — VII. ს უ ნ დ ი მ ტ წ ე ღ ი ს ა , (N.) 11. —

✓ ზ ო ე ზ ა : I. ს ა ბ წ ა ლ თ ლ ი ზ ა , (გიორგი ანდრო-ნიკოვისა) 15. —

ჭ ს წ ა გ ლ ა ზ ე ლ თ ე ბ ა I. ქ კ დ ი ვ ი ს ლ ი-მ ო ნ ე ბ ი , (გ. წერეთლისა.) 43. — II. ს ა მ გ ზ ა კ ო წ ე დ ი ლ ე ბ ი , (ივ კერესელიძისა) 59. — III. ს ა ლ ა უ ბ ო უ შ ნ ტ ე ლ ი , (მოლაუბისა) 92. —

ს ს ჟ ა ზ ს ს ჟ ა ა ნ ბ ა გ ი : I. ხ უ მ ო ზ ა თ ა წ ს-ნ ი ს ა , (ნ. გამყრელიძისა) 76. —

— — —

ამა სალიტერატურო ჟურნალის «ცისკრის» მიმდებარე მსურველთა, მუშაობიანთი ინებონ მოქცევა თხოვნითა დედაქცია-ში, ქ. ტფილისს; თავადის აღექვსანდვე ვასტანგისაჲს ჯამბა-კურდიან ოცბელდიანის სახლებში. ფასი თონძეთის წიგნისა ესე იგი: ერთის წლისა, ექვსი მანეთი, ხოლო შინ გაგზავნი თუდნი მანეთი თეთრი ფული.